REDACTIONEEL

Otto Vos

Alweer het 79ste nummer van ons verenigingsblad, ja de tijd gaat snel. U had gedacht: "...dat moet ik nog even uitzoeken, dat is ook wel leuk...en als het klaar is, stuur ik het in voor De Sneuper!" Maar nu is het alweer zover dat De Sneuper is verschenen en uw artikel is nog niet ingestuurd. Mogen we op u rekenen voor de volgende keer? De bodem van de kopij-voorraad is in zicht dat wij rekenen op uw inzendingen, vooral genealogie-artikelen zijn erg welkom, daarvan hebben we nog maar twee stuks in voorraad!
Deze keer plaatsen we de derde en laatste aflevering van de serie over de prentbriefkaarten van Dokkum en de tweede over de adellijke geslachten in en om Dokkum, de Mockema's. Daarnaast heeft Jilles Meijer weer een bijdrage de scheepvaart betreffende, deze keer een hele bijzondere met namen, nummers en eigenaren van schepen uit de voormalige gemeente Westdongeradeel.
Historische voetpaden, de Kozakkenplaats te Ternaard en Hinderwet-vergunningen te Dokkum zijn enkele andere artikelen. Het is weer een bonte rij van bijdragen, we hopen dat er voor ieder iets van zijn/haar gading bij is en wensen u daarbij veel leesplezier.

BESTUURLIJK

Jan de Jager (kouwe@chello.nl)
Met de zomer voor de deur, breekt voor de meeste mensen een rustige tijd aan. We kunnen genieten van het mooie weer, en gaan misschien wel met vakantie, zodat we nieuwe inspiratie kunnen opdoen.
We kunnen terug kijken op een geslaagde ledenbijeenkomst in het dorps-huis te Wierum, waar ruim 50 mensen aanwezig waren.We hadden hier een lezing over een miljonair uit Moddergat. De fotowerkgroep olv J. Dekker toonde ons een aantal foto's uit de Kamminga-erfenis. Verder bood bestuurslid J. de Jager een boekwerk aan met alle levenloze kinderen uit Noordoost Friesland tussen 1825 en 1940 aan. Hierin staan bijna 3000 levenloos geboren kinderen. Dit boekwerk ligt ter inzage op het streek-archief, ook is het tegen kostprijs te krijgen bij J. de Jager.(12,50 euro)
Met de verkoop van de dubbel CD met hierop alle Sneupers gaat het goed, wekelijks wordt er nog een exemplaar verkocht. De dubbel CD is nog steeds verkrijgbaar via Jan de Jager en kost 12,50 euro.

GENEALOGIE CLAES SIJBES CATSMA

Doede Douma (d.douma@zonnet.nl)

-- I --

Claes Sijbes Catsma. Claes kwam van Bolsward. Hij is getrouwd te Niawier op 26 januari 1696 voor de kerk met Gertie Arends Köning. Gertie kwam van Metslawier. Uit dit huwelijk:
1. Kornelis Klases Catsma, gedoopt op 6 februari 1701.
2. Janneke Klases Catsma, gedoopt te Anjum op 11 februari 1703.
3. Sijbe Klases Catsma, gedoopt op 13 december 1705.
4. Aaltje Klases Catsma, gedoopt te Anjum op 10 maart 1709.
5. Siemon Klases Katsma, gedoopt te Anjum op 3 november 1713, volgt onder II.

-- II --

Siemon Klases Katsma, gedoopt te Anjum op 3 november 1713, zoon van Claes Sijbes Catsma (I) en Gertie Arends Köning. Hij is getrouwd te Anjum op 2 augustus 1739 voor de kerk, op 25-jarige leeftijd met Doetje Jacobs. Uit dit huwelijk:
1. Klaas Siemons Katsma, gedoopt te Anjum 15 mei 1740, volgt onder III-a.
2. Jacob Siemons Katsma, gedoopt te Anjum op 15 oktober 1741.
3. Jacob Siemons Katsma, gedoopt te Anjum op 9 december 1742.
4. Gerrit Siemons Katsma, gedoopt op 7 oktober 1745, volgt onder III-b.
5. Gertje Siemons Katsma, gedoopt te Anjum op 24 augustus 1749.
6. Aaltje Siemons Katsma, gedoopt te Anjum op 1 oktober 1752, overleden te Morra op 14 augustus 1774, 21 jaar oud. Zij was gehuwd met Tjebbe Harmens, geboren te Morra op 26 september 1751, zoon van Harmen Tjebbes en Antje Tijssens.
7. Antje Siemons Katsma, gedoopt te Anjum op 7 april 1754.
8. Siebe Siemons Katsma, gedoopt te Anjum op 13 maart 1757.

-- **III**-a --

Klaas Siemons Katsma, gedoopt te Anjum op 15 mei 1740, zoon van Siemon Klases Katsma (II) en Doetje Jacobs. Hij is getrouwd te Anjum op 17 mei 1767 voor de kerk, op 27-jarige leeftijd met Jierseltje Pieters.
Uit dit huwelijk:
1. Pieter Klases Katsma, gedoopt te Anjum 21 februari 1768, volgt IV-a.
2. Siemon Klases Katsma, geboren op 2 augustus 1773, gedoopt te Anjum op 15 augustus 1773.

3. Jan Klases Katsma, geboren 8 juli 1777, gedoopt Anjum 20 juli 1777.
4. Jacob Klases Katsma, geboren 14 mei 1781, gedoopt Anjum 27 mei 1781.

-- III-b --

Gerrit Siemons Katsma, gedoopt op 7 oktober 1745, zoon van Siemon Klases Katsma (II) en Doetje Jacobs. Hij is getrouwd te Anjum op 22 mei 1768 voor de kerk, op 22-jarige leeftijd met Ientje Abes. Uit dit huwelijk:

1. Siemon Gerrits Katsma, geboren te Anjum, gedoopt aldaar 12 mei 1771, volgt onder IV-b.
2. Abe Gerrits Katsma, geboren op 9 februari 1774, gedoopt te Anjum op 20 februari 1774, volgt onder IV-c.
3. Aaltje Gerrit, geboren te Engwierum op 24 december 1775, gedoopt te Anjum 30 dec. 1775. Zij was gehuwd met Taeke Jacobs Jacobsma.
4. Jacob Gerrits, geboren te Engwierum op 30 augustus 1778, gedoopt te Anjum op 14 september 1778.
5. Doetje Gerrits, geboren op 13 oktober 1786, gedoopt te Anjum op 22 oktober 1786. Zij was gehuwd met Beerent Botes Braaksma.

--.IV-a --

Pieter Klases Katsma, Gardenier, gedoopt te Anjum op 21 februari 1768, wonende te Engwierum, overleden aldaar voor 1833, hoogstens 65 jaar oud, zoon van Klaas Siemons Katsma (III-a) en Jierseltje Pieters. Hij is getrouwd te Engwierum op 18 mei 1794 voor de kerk, op 26-jarige leeftijd met Maaijke Liepkes Dijkstra, Arbeidster, wonende te Engwierum.
Uit dit huwelijk:

1. Kornelis Katsma, Boerenknecht, geboren te Engwierum rond 1798, wonende aldaar. Hij is getrouwd te Metslawier op 18 april 1839, op ongeveer 41-jarige leeftijd met Boukje Eelzes Westerhof (ong. 25 jaar oud), Dienstmeid, geboren Kollum 1814, dochter van Eelke Jans Westerhof (Arb.) en Tjitske Meines Westerhof (Arbeidster).
2. Jisseltje Katsma, Dienstmeid, geboren te Engwierum rond 1805, wonende te Lioessens. Zij is getrouwd te Metslawier op 7 mei 1833, op 28-jarige leeftijd met Klaas Sippes de Bruin (ong. 30 jaar oud), Boerenknecht, geboren rond 1803, wonende te Lioessens, zoon van Sippe Andries de Bruin (Visjager) en Rinske Mintjes (Arbeidster).
3. Sijtske Katsma, Dienstmeid, geboren te Engwierum rond 1811. Zij is getrouwd op 6 mei 1836, op ongeveer 25-jarige leeftijd (1) met Steven Alberts Dijkstra (ong. 26 jaar oud), Boerenknecht, geboren Janum rond 1810, wonende te Engwierum, zoon van Albert Loekes Dijkstra (Arbeider) en Getje Stevens Wiersma. Zij is getrouwd op 10 maart 1843, op ongeveer 32-jarige leeftijd (2) met T.T.Bijlsma.

4. Japke Katsma, Arbeidster, geboren te Kollum rond 1813, wonende te Engwierum. Zij is getrouwd te Metslawier op 23 juli 1842, op ong. 29-jarige leeftijd met Auke Harkes de Roos (ong. 42 jaar oud), Arbeider, geboren Engwierum 1800, wonende aldaar, zoon van Harke Aukes de Roos (Arb.) en Trijntje Tjallings Dijkstra. (Hij was wednr. van Trijntje Liekeles Tuinstra, overleden te Engwierum.)
5. Liepke Katsma, volgt onder V-a.
6. Sijtze Katsma, volgt onder V-b.

-- IV-b --

Siemon Gerrits Katsma, Gardenier, geboren te Anjum, gedoopt aldaar op 12 mei 1771, wonende aldaar, overleden voor 1836, hoogstens 65 jaar oud, zoon van Gerrit Siemons Katsma (III-b) en Ientje Abes. Hij is getrouwd te Anjum op 15 mei 1796 voor de kerk, op 25-jarige leeftijd met Neeltje Botes (26 jaar oud), geboren te Anjum, gedoopt op 25 maart 1770, overleden voor 1836, hoogstens 66 jaar oud, dochter van Bote Eyes en Lijsbeth Klazes. Uit dit huwelijk:
1. Bote Siemons Katsma, geboren op 19 februari 1797, gedoopt 19 maart 1797, volgt onder V-c.
2. Gerrit Siemons Katsma, geboren 13 februari 1799, gedoopt 3 maart 1799.
3. Jacob Siemons Katsma, geboren te Anjum op 7 januari 1802, gedoopt aldaar op 24 januari 1802, volgt onder V-d.
4. Sippe Siemons Katsma, geboren 15 februari 1804, gedoopt 4 maart 1804, overleden 13 april 1836, 32 jaar oud. Hij is getrouwd Metslawier 16 mei 1831, op 27-jarige leeftijd met Stijntje Marks de Vries, dochter van Mark Johannes de Vries (Arb.) en Beitske Gerbens (Arbeidster).
5. Klaas Siemons Katsma, geboren Anjum, gedoopt op 16 november 1806, volgt onder V-e.
6. Jinne Siemons Katsma, geboren Anjum op 21 januari 1810, gedoopt op 18 februari 1810, volgt onder V-f.
7. Sijbe Siemens Katsma, geboren te Anjum op 21 september 1812 (Christ. Gereformeerd), volgt onder V-g.

-- V-a.--

Liepke Katsma, zoon van Pieter Klases Katsma (IV-a) en Maaijke Liepkes Dijkstra. Hij is getrouwd te Metslawier op 21 mei 1824 met Sieuke A. Landstra. Uit dit huwelijk:
1. Klaas Katsma, geboren op 28 juni 1833.
2. Jissele Katsma, geboren op 18 september 1835.
3. Maaike Katsma, geboren op 29 april 1838.
4. Minne Katsma, geboren op 26 februari 1841.
5. Pieter Katsma. Hij is getrouwd Metslawier 10 mei 1856 met D.S.Jepma.

-- V-b --

Sijtze Katsma, zoon van Pieter Klases Katsma (IV-a) en Maaijke Liepkes Dijkstra. Hij is getrouwd te Metslawier op 11 september 1832 met Liesbert D. Eisenga. Uit dit huwelijk:

1. Trijntje Katsma, geboren op 3 april 1833.
2 Pieter Katsma, geboren op 27 januari 1836.

-- V-c --

Bote Siemons Katsma, geb. 19 februari 1797, gedoopt 19 maart 1797, zv Siemon Gerrits Katsma (IV-b) en Neeltje Botes. Hij is getrouwd Metslawier 23 mei 1823, op 26-jarige leeftijd met Aaltje Westerga. Uit dit huwelijk:

1. Neeltje Katsma, geboren op 17 maart 1824. Zij is getrouwd te Metslawier op 16 mei 1850, op 26-jarige leeftijd met F.E.Pettinga.
2. Siemon Katsma, geboren op 25 februari 1826. Hij is getrouwd op 14 mei 1859, op 33-jarige leeftijd met R.I.de Boer.
3 Antje Botes Katsma, geboren 20 mei 1829. Zij is getrouwd in 1854, op 25-jarige leeftijd met Wijtze Sijtsma (25 jr), Arbeider, geboren 13 januari 1829, wonende Oostmahorn, zv Daniel Sijtsma en Jeltje Wijtzes Dijkstra.
4. Lieuwe Katsma, geboren op 6 juli 1832, volgt onder VI-a.
5. Sjoukje Katsma, geb. 1 februari 1835, overl. 7 februari 1835, 6 dagen oud.
6. Sippe Katsma, geboren te Anjum op 16 maart 1836, volgt onder VI-b.
7. Sjoukje Katsma, geboren op 3 maart 1841. Zij is getrouwd te Metslawier op 15 mei 1862, op 21-jarige leeftijd met A.K.Wagenaar.
8. Geert Katsma, geboren op 19 oktober 1845, volgt onder VI-c.

-- V-d --

Jacob Siemons Katsma, Boerenknecht, geboren Anjum 7 januari 1802, gedoopt aldaar op 24 januari 1802, overleden aldaar op 13 oktober 1846, 44 jaar oud, zoon van Siemon Gerrits Katsma (IV-b) en Neeltje Botes. Hij is getrouwd te Metslawier op 27 mei 1830, op 28-jarige leeftijd met Yke Pieters Faber (20 jaar oud), geboren te Rottevalle op 8 januari 1810, overleden te Drachten op 17 januari 1867, 57 jaar oud, dochter van Pieter Willems Faber (Grofsmid) en Minke Machiels Bouwer. Uit dit huwelijk:

1. Menke Katsma, geboren op 20 december 1830, overleden te Paesens op 25 april 1892, 61 jaar oud. Zij is getrouwd te Metslawier op 8 november 1856, op 25-jarige leeftijd met Jan Tijtsma (25 jaar oud), Arbeider, geboren te Paesens op 17 oktober 1831, wonende aldaar, overleden op 31 januari 1921, 89 jaar oud, zoon van Grietje Tijtsma. Jan was een buitenechtelijk kind. (Hij was later gehuwd met Luitske Meinema, overleden op 13 januari 1905.)

2. Simon Katsma, Arbeider, geboren Anjum 16 december 1832, wonende te Ee en Houwerzijl, overleden aldaar op 14 mei 1911, 78 jaar oud. Hij is getrouwd te Metslawier op 10 mei 1860, op 27-jarige leeftijd met Klaaske Meinsma (23 jaar oud), geboren te Paesens op 18 februari 1837, overleden te Houwerzijl op 11 april 1923, 86 jaar oud, dochter van Klaas Broers Meinsma (Gardenier) en Elske Jans Hiddema.
3. Pieter Katsma, geboren op 7 november 1834, overleden te Anjum op 26 november 1846, 12 jaar oud.
4. Neeltje Katsma, geboren op 5 april 1837, overleden te Anjum 6 december 1847, 10 jaar oud.
5. Trijntje Katsma, geboren 27 september 1839, overleden op 5 december 1846, 7 jaar oud.
6. Doodgeboren kind, geboren 13 januari 1842, overleden 13 januari 1842.
7. Klaas Katsma, geboren op 23 juli 1843.
8. Renske Katsma, geboren op 12 augustus 1846.

-- V-e --

Klaas Siemons Katsma, Boerenknecht, geboren te Anjum, gedoopt op 16 november 1806, wonende te Nes [D], overleden op 24 december 1839, 33 jaar oud, zoon van Siemon Gerrits Katsma (IV-b) en Neeltje Botes. Hij is getrouwd te Metslawier op 17 mei 1836 Copie van huwelijks akte., op 29-jarige leeftijd met Antje Marks de Vries (ongeveer 22 jaar oud), geboren te Oosternijkerk rond 1814, dochter van Mark Johannes de Vries (Arbeider) en Beitske Gerbens (Arbeidster).Uit dit huwelijk:
1. Stijntje Katsma, geboren 24 februari 1837. Zij is getrouwd te Metslawier op 17 mei 1862, op 25-jarige leeftijd met G.G.de Vries.
2. Neeltje Katsma, geboren op 16 november 1838.

-- V-f --

Jinne Siemons Katsma, Arbeider en Gardenier, geboren te Anjum op 21 januari 1810, gedoopt op 18 februari 1810, wonende te Paesens en te Oosternijkerk, zoon van Siemon Gerrits Katsma (IV-b) en Neeltje Botes.
Jinne is in 1848 vertrokken naar Noord-Amerika met vrouw en drie kinderen. Hij is getrouwd Metslawier 21 mei 1840, op 30-jarige leeftijd met Trijntje Pieters Faber (26 jaar oud), geboren te Paesens in het jaar 1814, wonende te Oosternijkerk, dochter van Pieter Willems Faber (Grofsmid) en Minke Machiels Bouwer. Uit dit huwelijk:
1. Neeltje Katsma, geboren op 23 oktober 1840.
2. Pieter Katsma, geboren te Paesens op 8 augustus 1842
3. Simon Katsma, Arbeider, geboren Paesens 5 april 1845, wonende aldaar.

-- V-g --

Sijbe Siemens Katsma, Gardenier, geboren Anjum 21 september 1812 (Christ. Gereformeerd), wonende Niawier en Lioessens, overl. 14 februari 1872, 59 jaar oud, zoon van Siemon Gerrits Katsma (IV-b) en Neeltje Botes. Woonde in Lioessens op het z.g.n. "Hoek en Wad". Hij is getrouwd op 11 mei 1844, op 31-jarige leeftijd (1) met Attje Sakes van der Herberg (36 jaar oud), geboren te Niawier op 10 maart 1808, gedoopt aldaar op 3 april 1808, overleden op 11 oktober 1860, 52 jaar oud, dochter van Sake Jans van der Herberg en Dieuwke Louwes. Uit dit huwelijk:

1. Simon Katsma, geboren te Niawier op 28 maart 1845
2. Sake Sijbes Katsma, geb. Niawier 8 september 1847 (Ned. Hervormd) volgt onder VI-d.
3. Marten Katsma, geboren op 16 december 1849, jong overleden.
4. Marten Sijbes Katsma, geb. 2 februari 1851 (Ned. Herv.), volgt VI-e.
5. Dieuwke Katsma, geboren te Niawier op 23 september 1853. Dieuwke vertrokken 8 juni 1876 naar Burum Gr. Zij is getrouwd te Metslawier met Kornelis van der Ploeg.
6. Neeltje Katsma, geboren te Niawier op 1 maart 1857. Neeltje is op 8 juni 1876 vertrokken naar Burum,en op 5 mei 1880 naar Visvliet Gr.

Hij is getrouwd Metslawier 16 mei 1861, op 48-jarige leeftijd (2) met Antje Hendriks Elzinga (27 jaar oud), geboren Lioessens 21 juni 1833, wonende Niawier, overleden Ee 17 maart 1916, 82 jaar oud, dochter van Hendrik Fetses Elzinga (Gardenier en Schipper) en Aafke Jans de Jong (Gardenier-sche). (Zij is eerder getrouwd op 18 april 1857, op 23-jarige leeftijd met Bauke Hanzes Blom (32 jaar oud), Arbeider en Gardenier, geboren Morra 23 november 1824, wonende aldaar, overleden Lioessens 2 augustus 1860, 35 jaar oud, zoon van Hans Jans Blom (Arbeider en Boerenknecht) en Trijntje Sijbes Bottema.) Uit dit huwelijk:

7. Klaas Katsma, geb. Niawier 1 mei 1863 (Gereformeerd), volgt onder VI-f.
8. Aafke Katsma, geboren Niawier 29 oktober 1864, overleden te Ee 22 mei 1941, 76 jaar oud. Zij was gehuwd met Gerhardus Meinderts Meindersma, wonende te Ee, overleden op 18 januari 1932.
9. Sijmen Katsma, geboren te Niawier op 13 maart 1866, volgt onder VI-g.
10. Fetze Katsma, geboren te Niawier op 16 januari 1869, volgt onder VI-h.

-- V-h --

Douwe Abes Katsma, Voerman, geboren Paesens rond 1805, wonende te Oostrum en te Aalsum, zoon van Abe Gerrits Katsma (IV-c) en Ijtje Douwes Meindersma. Hij is getrouwd Metslawier 30 december 1830, op ongeveer 25-jarige leeftijd (1) met Trijntje Hibbes Hollander (ongeveer 25 jaar oud), geboren Driesum 1805, wonende Engwierum, dochter van Hibbe Hessels Hollander (Landb.) en Minke Jans Hollander. Uit dit huwelijk:

1. Hessel Katsma, geboren op 21 mei 1834. Hij was gehuwd (2) met Antje Durks de Vries. Uit dit huwelijk:
2. Ijtje Katsma, geboren op 29 december 1848.
3. Gerrit Douwes Katsma, geboren te Aalsum op 19 december 1853. Hij was gehuwd met Sjoerdje Ronner, geboren te Dokkum op 10 januari 1852, overleden aldaar op 16 oktober 1918, 66 jaar oud.

IN GRAZIGE WEIDEN

Besproken door: **Henk Aartsma** (h.aartsma@home.nl)
De presentatie van het door auteur en dorpshistoricus Jan Walda vlot en leesbaar geschreven boek 'In grazige weiden' vond op 11 februari 2006 in de gereformeerde kerk te Niawier plaats. Samen met het in 2004 verschenen boekwerk 'We zijn maar met weinigen, klein in getal', waarin de bovengenoemde auteur de geschiedenis van 400 jaar Nederlandse Hervormde gemeente te Niawier heeft beschreven, krijgt de lezer een compleet beeld van de gehele kerkelijke historie van het bijzondere dorp in Noordoost Friesland.
De lay-out van deze 122 pagina's tellende interessante uitgave ziet er keurig verzorgd uit. De zachtgroene harde omslag is gesierd met een foto waarop de kerk met op de voorgrond een aantal schapen in een van de grazige weiden van Niawier staat afgebeeld. De vele foto's waaronder een aantal gekleurde maken het boek ook in visueel opzicht aantrekkelijk. Tevens bevat de uitgave een flink aantal namenlijsten. Hier volgen er enkele; ouderlingen, diakenen en scriba's sedert 1892 tot heden, kosters en voorzitters en secretarissen van de verschillende kerkelijke verenigingen. Terecht besteed de auteur bijzondere aandacht aan de elf voorgangers, die zo veel voor het kerkelijk leven in Niawier-Metslawier hebben betekend. Ook het in 1878 gebouwde lokaal, dat op veel dorpsbewoners een onuitwisbare indruk heeft nagelaten, het kerkgebouw met een duidelijke zaalkerk-uitstraling en de in 1894 gebouwde fraaie pastorie die aan 9 voorgangers een gerieflijk onderdak bood, wordt door de schrijver in het boek uitvoerig beschreven. In de laatste 20 pagina's wordt de geschiedenis beschreven van diverse kerkelijke verenigingen. We noemen er enkele: de Jongelingsvereniging, 'Leert en Vermaant Elkander', de naai- en breivereniging 'Dorcas' en de mannenvereniging 'Onderzoekt de Schriften'. Ze hebben allemaal een onmiskenbare grote invloed gehad bij de opbouw van de kerkelijke gemeente Niawier-Wetsens. Nu volgt nog een korte beschrijving van de inhoud.
Na de instituering van de Gereformeerde kerk op 1 augustus 1893 werd het

nieuwe kerkgebouw met 225 zitplaatsen in gebruik genomen. Ds. Catharinus W. de Vries, de eerste predikant van de combinatie Niawier-Metslawier, werd op 16 december 1894 in de morgendienst te Niawier bevestigd. Tijdens zijn predikantschap waren er gemeenteleden die soms tijdens een preek hun instemming met 'ja, just, krekt' gaven en bij afkeuring dit met 'hum' luidop lieten blijken. In 1910 bedroeg het aantal leden 310, waarvan 122 belijdende en 188 doopleden.
Een vraag uit 1924, om ook een Fries psalm te laten zingen, werd terzijde gelegd.
Ds. Gerrit Biersteker werd in 1930 bevestigd en zou gedurende een periode van vierendertig jaar in Niawier blijven wonen. Veel anekdotes van deze humoristische voorganger leven nog voort in de herinnering van de inwoners in Noordoost Friesland. Een foto 'Het wordt hoe langer hoe gekker, Biersteker in zijn jekker' is een van de vele voorbeelden.
De oorlogsjaren van 1940-1945 hadden ook vragen en problemen ten gevolge. Aan de orde kwam, in hoeverre het 'kaartspelen' door de vele onderduikers gedaan, getolereerd kon worden. De conclusie luidde, dat in de gegeven omstandigheden dit niet als 'zondig' kon worden ervaren. Het kerkbestuur gaf in 1955 te kennen, dat zij de gezamenlijke kerkgang met Metslawier met ingang van 4 september als beëindigd beschouwde.
In 1968 kwam er een overleg opgang met de hervormde broeders en zusters; het was een schuchter begin van het Samen op Weg-proces. Op 2 oktober 1969 is er een eerste gemeenschappelijke dienst van hervormd Metslawier-Niawier en gereformeerd Niawier. In 1972 werd er een Samen op Weg werkgroep gevormd, waaraan ook de Gereformeerde zusterkerk van Metslawier deelneemt. De zeventiger jaren kenmerkten zich o.a. door kanselruil en gemeenschappelijke diensten. Na het afscheid van Ds. Welbedacht werd er nog gesproken met de kerk van Raard over een eventueel gezamenlijk beroepen van een predikant. Tijdens een gemeenteavond op 19 september 1997 werd besloten met het voorgestelde federatieve model mee te gaan. Op 7 maart 1999 was de start van de nieuwe S.O.W federatie van de Hervormde gemeente Metslawier/Niawier, de Gereformeerde kerk van Niawier-Wetsens en de Gereformeerde kerk van Metslawier. Op 1 mei 2004 namen de drie afzonderlijke synodes het besluit tot de vorming van de Protestantse Kerk in Nederland.
De liefde voor zijn geboorteplaats Niawier heeft er toe bijgedragen dat de auteur Jan Walda er wederom in geslaagd is om een interessant boekwerk te schrijven. Het resultaat is nu dat de tegenwoordige en toekomstige generaties kennis kunnen nemen van de rijke geschiedenis van het kerkelijke leven in Niawier-Metslawier.
Wilt u meer informatie over het verschenen boek dan kunt u contact opnemen met Jan Walda, telefoon 0519-241272

AAN DE HAND VAN CATHARINA SCHRADER

H. Zijlstra, hzijlstra@yahoo.com
(reacties zijn welkom)

Catharina Schrader,
gewassen pentekening,
Jacob Folkema, 1714

Herhaalde oproepen op verenigingsbijeenkomsten mochten in eerste instantie niet baten, maar uiteindelijk is het gelukt. Het was al langere tijd een wens van mij om de index van het dagboek van vroedvrouw Catharina Schrader (1656-1746) online te krijgen. Met de hulp van Tom Zijlstra en Reinder Tolsma uit Oosternijkerk is het gelukt om de getypte versie van de index uit 1958 van kunstschilder Van Kammen digitaal te maken. De lange periode die het handschrift bestrijkt, de nauwkeurigheid van haar beschrijvingen en de hoge kwaliteit van de door haar geleverde verloskundige hulp maken het boek tot een unieke medisch-historische bron. Tot haar negentigste assisteerde zij nog bij bevallingen, uiteindelijk zo'n 3000 ! De Amerikaanse historicus Simon Schama wijdt in zijn boek 'Overvloed en onbehagen, De Nederlandse cultuur in de Gouden Eeuw', vele bladzijden aan deze unieke vrouw en haar document.

Na het overlijden van haar eerste man, Ernst Willem Cramer, hertrouwde ze 1713 met goudsmid en burgemeester van Dokkum, Thomas Higt. Haar familiewapn staat afgebeeld en beschreven in het Genealogysk Jierboek 1993 van de Fryske Akademy. Het originele manuscript is in handen van de KNMG die het in de universiteitsbibliotheek van Amsterdam bewaart. Destijds werd het aangekocht van de Friese heel- en vroedmeester Jan Jans Kiestra uit Ee (1814-1891).

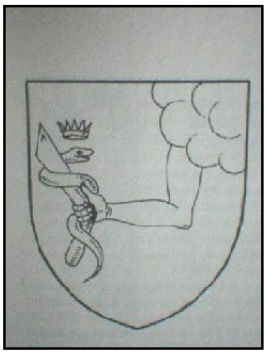

Schrader schreef haar dagboek in een soort fonetische mengelmoes van Duits en oud-Nederlands, met veel bijnamen en verbasteringen. Daarnaast heeft Van Kammen

in de transcriptie ook de nodige lees-/typfouten gemaakt. Op de website van De Sneuper heb ik met behulp van online bronnen (indexen op de Sneuper site, sites van Dokkumer families + Tresoar.nl) en de uitgegeven boekversie en Genealogysk Jierboek 1993 een eerste aanzet gemaakt om de gegevens van de correcte ouderparen en kinderen te voorzien. Online heb ik al een hele lijst kunnen achterhalen. Hieronder volgt een samenvatting van de meest opmerkelijke vondsten. Bedenk daarbij wel dat lang niet alle kinderen (direct) werden gedoopt, omdat ze snel overleden of bijvoorbeeld doopsgezind waren. De onderstaande gegevens zullen in de loop der tijd regelmatig op de site worden aangevuld. De nummers tussen haakjes aan het begin van sommige regels zijn dezelfde als de nummers die in de boekversie vermeld worden. In het begin van haar carriere werkte ze vooral in de omgeving van Hallum (Ferwerdera-deel) maar later in en rond haar woonplaats Dokkum. Interessant is verder nog het voorkomen van diverse Groenlandvaarders (walvisvaarders op Groenland) en trekschippers in deze bron.

Oene Ramsneus
In het Memoryboeck van vroedvrouw Catharina Schrader, het notitieboek van een Friese vroedvrouw over de periode 1693-1745, komen niet alleen vele beschrijvingen van bevallingen voor maar ook de nodige bijnamen. Een van de meest opvallende voorbeelden in het boek dat in 1984 met ca 20% van de transcripties werd uitgegeven is Oene Ramsneus. In de schrijfwijze van vrouw Schrader 'Une Ramsnös', vanwege haar Duitse achtergrond een begrijpelijke.
Op pagina 209 staat het volgende:
(2404) het jaar 1729 den 26 augustus een serrsyer, Une Ramsnös in de wandelinge geheeten. Wirrt ick bij haar geroepen, nae dat Trintie haar moeder dy ock een vroetvrouw was van Rennsmageest, 2 daagen met haar dochter hadde gemarrtelt. Gaf sij het over. En bedorv[en] werrck gemackt. Qwam met het errsie vor de geborrte. Een harrde baarmoeder. Ick kreeg de voeten, doch seer beswarlick. Het kint met de moeder waaren well. Doch het kint storf dyn sellven daag.
Hoewel deze rijke bron ogenschijnlijk weinig directe informatie over de correcte namen van man en vrouw geeft is deze met andere bronnen vrij gemakkelijk aan te vullen. Zo wordt in de **DTB boeken** vaak ook het beroep van de vader genoemd en is deze bron via www.tresoar.nl online snel en makkelijk te raadplegen. In het geval van Dokkum is tevens het **belastingkohier van 1703** online op onze site aanwezig in de rubriek Indexen. Naast namen van gezinshoofden worden daarin vaak een beroep en tevens de straat waarin men toen woonde genoemd. Van de gezinnen die in het kohier van 1703 vermeld worden heeft de meerderheid ooit een

beroep op Vrouw Schrader gedaan ! Het belastingkohier is ook afgedrukt in het recente boek Geschiedenis van Dokkum (M. Schroor). Daarnaast zijn van vele van deze inwoners ook nog eens burgerwapens beschreven in het **Genealogysk Jierboekje 1993** !
Zoeken in de online DTB van Dokkum en omgeving op 'Oene' en 'Trijntje' levert al snel resultaat: op 25 juli 1728 huwt te Dokkum Oene Sjoerds, van beroep cherger, met Trijntje Johannis van Rinsumageest.

Sijtse Jochums
Een ander voorbeeld: op pagina 89 staat:
(72a) 1696 den 22 juny bij Zitze wagemacker sin wif Jancke. War een meyster een predikant present. Doch is noch met de hulpe van Godt dor mij verlost. Doch seer hart dat men alle twifelde vor de muder ent kint. Doch beyde wel.
(72b) 1696 dingesdag den 22 juny ben ick gehalt bij Zitse wagemacker bij sijn wif Jancke bij de drogerspipe. En har dor de hulpe van mijn Godt- anders war het onmogelick gewest- van een jonge son verlost. Ginck ser beswarlick dar domene Schregardus ock bij war met noch een meyster Pitter Vanij. Mar hebe, Godt lof, de saeke selves geredt. Lag het kyndt in de rechter side, ser wonderlick. 3-0
In het kohier van 1703 vinden we Bij de Dragers Piep deze Sijtse Jochums, een wagenmaker. Toevallig had ik nog aantekeningen uit de Proclamatie-boeken Nedergerecht Oostdongeradeel waarin onder inv.nr. 103 (vroeger M7) Sijtse Jochums, in Altena, als verkoper van een huisinge, wagenmakerij en gereedschap staat vermeld. In 1713 verkoopt hij dit aan Jan Jochums, van Bornwird, en Saapke Ijsbrants (fol. 107).
In DTB nr: 194, 1681 - 1700 vinden we de vermelding: Bevestiging huwelijk van 15 september 1695, Dokkum, Sijtse Jochums, Hantum en Jancke Martens, Holwerd.

Pytter Lieuwma
1699 den 4 ocktober ben geropen bij de stadtsroper Pitter Ludema sijn vrouw Hiltie. Een sware geborte en seer wonderlick. Qwam gedurig met sijn oogen vor de gebort. In een moment weer in een ander gestalte, dan recht dan terstont weer qwalick. Het was of het vlogt int ligam, dat mij noyt so een geborte is vorgekom(e)n. Dar bij was de vrouw seer onverduldig. Ick most har dry mal op het hooft setten om het so van achteren te keeren. Als sey dan weer op haar platz sat, was het alweer verkerrt. Most ick het kint al stande vorover het so van achteren uyt haalen. Hade schir nit gedacht dat het kint konde levendig gebleven heben, mar Godes werrcken sijn ondergrondelick. Het kint en de moeder frys en wel. Ick gaf het over, mar wilden mij nit missen. Hylen de dör int sloet en most well. O Heere, bewar

alle menssen.
Het betreft hier een kind van stadsomroeper Pytter Lieuwma, die blijkens de website van Fred Boer over de familie Lieuwma (zie rubriek Links) Dieuke moet zijn. Ze werd 4 dagen na de geboorte gedoopt: Dieuke Pytters LIEUWMA, gedoopt(nh) te Dokkum 8-10-1699. Pytter Lieuwma trouwde te Dokkum op 6-11-1687 met Hiltje Jacobs SYTSMA, gedoopt te Dokkum 27-3-1664, dr. Jacob Auckes en Rinske Folkerts. In 1703 woonden ze in de Koningstraat.

Ate Sjolles
Op pagina 121: (1734) den 27 dito (1710) bij Aate Schoyeles brouwer sijn wiff. En har dor des Heeren seegen 2 dochters gehalt. Het erste qwam sittende met sijn ersin vor. Brack het waater van het ander vort. Presenterde hem met sijn rugge. Most nae de voote sooken. Kreg dy met grotte muyt. Doch dor des Heeren gutheit ginck noch well vor muder en kint.
Het betreft hier de brouwer Ate Sjolles, van wie in het Genealogysk Jierboekje 1993 ook een wapen staat afgebeeld. In 1703 woont hij met zijn gezin in Dokkum maar hij trouwt in Metslawier met Antje Jackles op 3 januari 1697, omdat beide ook afkomstig zijn van Metslawier.

Jelte Ages
Den 9 desember (1709) bij Jelte Aages brouwer sijn wiff Janke. Een soon, nae datt 2 dagen het waater all weeg war. En ginck don heel geluckig en wel.
In de DTB vinden we: Trouwregister Hervormde gemeente Dokkum, 1709 DTB nr: 195, 1700 - 1722 .Vermelding: Bevestiging huwelijk van 10 februari 1709, Dokkum. Man: Jelte Ages, geboren te Harlingen. Vrouw: Janke Sipkes.

1726 den 3 augustus butten de Alsemport Reyner de smit sijn wijff Antie. Haar 2 soonen gehalt. Het erste qwam well, het twede konde het dicke waater vlys schir nit brecken, so dick. Kreg en sogt de voeten, kerde met grotte moyte, de hackies na boven. Kreg het met groete moyte noch levendig. Ser grotte sware kinders. Met een groet vloet. De naegebort vast. Mar alles noch wel vor de moeder.
Dit moet wel de doop van de tweeling zijn, maar vreemd genoeg heet de vader Pier (Reyner zal dus een transcriptiefout zijn)! Oostdongeradeel, doopjaar 1726. Aalsum en Wetsens, Doop Herv. gem. 1680-1811. DTB: 527. Dopeling: Dirk. Gedoopt op 4 augustus 1726 in Aalsum. Kind van Pier Hessels en niet genoemde moeder. Opm.: Mr.smid buiten de Aalsumerpoort; tweeling. Oostdongeradeel, doopjaar 1726. Aalsum en

Wetsens, Doop Herv. gem. 1680-1811. DTB: 527. Dopeling: Johannes. Gedoopt op 4 augustus 1726 in Aalsum. Kind van Pier Hessels en niet genoemde moeder. Opm.: Mr.smid buiten de Aalsumerpoort; tweeling. Trouwregister Hervormde gemeente Ternaard, 1713. DTB nr: 762, 1612 - 1811. Vermelding: Bevestiging huwelijk van 26 november 1713, Ternaard. Man: Pier Hessels, Ternaard. Vrouw: Antje Salves, Ternaard.

(1a) Anni 1693 den 9 januwary morgens ten 5 uren ben ick bij Jan Wobbes vrauw gehalt, Pitie. En heb har dor Goedes genaede enn hulpe van een jonge son verlost, twelck met syn angesicht nae boven qwam em de naegeborte vast saet. Hebbe dy losgepelt en is alles vor moeder en kynt geluckig ofgelopen. De naeme des Heeren sij geloft enn gedanckt.
(1b) 1693 den 9 januwar op de myden tot Hallum gehalt bij Jan Wobbes vrouw Pit.
Ferwerderadeel, doopjaar 1693. Hallum, Doop Herv. gem. 1750-1811. DTB: 234. Dopeling: Ype. Gedoopt op 15 januari 1693 in Hallum. Kind van Jan Wobbes en niet genoemde moeder. Trouwregister Hervormde gemeente Hallum, 1690. DTB nr: 235, 1617 - 1699. Vermelding: Bevestiging huwelijk van 4 mei 1690, Hallum. Man: Jan Wobbes, Hallum. Vrouw: Pyttie Sypts, Hallum.

1693 den 14 mey morgens ten 3 uren ben ick tot Merum gehalt bij Ebbe Wagemackers vrauw. Enn hebbe har morgens ten fief uren onder den segen des Allemachtigen verlost van een kyndt van seven manden. Halde wel een halve emmer waetter bij har. Doch is ales, Goedt lof, geluckig afgelopen. Godt allene de ehre.
Ferwerderadeel, doopjaar 1693. Marrum en Westernijkerk, Doop Herv. gem. 1639-1811. DTB: 239. Dopeling: Jeppe. Gedoopt op 14 mei 1693. Zoon van Abe Hotses en niet genoemde moeder.

(11) 1693 den 8 september ben ick tussen Sunt Anna Progigi enn Vrauwenkerk gehalt bij Affken Hermen Romkes sijn vrauw enn har een jonge dochter gehalt. Mar war het erste all besturt. Is als well. De Herre sij van mij gedanckt enn gepressen.
Trouwregister Hervormde gemeente Vrouwenparochie, 1686. DTB nr: 127, 1597 - 1725. Vermelding: Bevestiging huwelijk van 27 maart 1686, Vrouwenparochie. Man: Harmen Romckes, Vrouwenparochie. Vrouw: Aafke Scheltes, Vrouwenparochie.
(Zie verder op onze website !!)

KWARTIERSTAAT ANTJE VAN DER ZEE

Otto Vos

-- I –

1. **Antje van der Zee.** * 19-06-1950, x 25-09-1970 met Auke de Vries.

-- II –

2. **Pieter Eintes van der Zee.** * 03-03-1909 W.D., + 02-03-1982, x 19-09-1949 (W.D. nr. 37) met
3. **Dirkje de Graaf**, * 07-08-1917.

-- III –

4. **Einte Jans van der Zee.** * 23-12-1880 te Wierum, + 07-01-1928, x 10-03-1906 (nr. 4) met
5. **Antje Pieters Akkermans.** * 26-11-1882 te Wierum + 20-08-1967.
6. **Geert de Graaf.** * 05-06-1882 te Brantgum, + 17-08-1928 te Leeuwarden, x 26-05-1906 (W.D. 33) met
7. **Antje Obma.** * 14-01-1882 te Hallum.

-- IV –

8. **Jan Eintes van der Zee.** * 21-02-1850 te Wierum (visser). x 20-05-1876 (nr. 34 W.D.) met
9. **Martje Klazes Groen.** * 06-12-1848 te Nes W.D.
10. **Pieter Klazes Akkermans.** * 1861 (visser). x 01-07-1882 (nr. 45 W.D.) met
11. **Trijntje Lieuwes Hiemstra.** * 1861 te Wierum.
12. **Dirk Dirks de Graaf.** * 26-10-1853 (woonde Hantumhuizen). + 09-10-1918 te Aalsum. x 14-05-1881 (nr. 22) met
13. **Korneliske Geerts v/d Zweep.** * 09-09-1857 te Ee. + te Amsterdam.
14. **Jelle Reinders Elzinga.** * 12-02-1855 te Hallum, woonde te Brantgum. x 23-06-1883 met
15. **Liske Obma.** Woonde te Aalsum.

-- V –

16. **Einte Jans van der Zee.** * 02-04-1819 te Wierum (vissersman). x 19-05-1849 (W.D. 26) met
17. **Sjoukje Jelles Hiemstra.** * 1822.

22. **Lieuwe Jelles** *1825 Wierum x 28-05-1853 (nr. 41 W.D. Wierum)
23. **Antje Abes Visser.** * 1829.

-- VI –

32. **Jan Eintes van der Zee.** * 26-03-1818. x 22-08-1818(W.D. 29) met
33. **Sipkje Visser.**
34. **Jelle Thomas Hiemstra.** x 23-09-1817 (W.D. 37) met
35. **Trijntje Tjeerds van der Zee.**
44. **Jelle Thomas Hiemstra.** * 1786 te Wierum. x met
45. **Trijntje Tjeerds van der Zee.** * 1794.
46. **Abe Cristiaans Visser.** * 15-08-1797. Schipper te Wierum x 22-05-1824 W.D.

-- VII –

64. **Einte Jans van der Zee.** x met
65. **Rixtje Sapes.**
66. **Sipkes Tjeerds.** x met
67. **Imke Pieters.**
68. **Thomas Sjoerds Hiemstra.** x met
69. **Sijtske Lieuwes.**
70. **Tjeerd Jans van der Zee.** (Potschipper). x met
76. **Sjoukje Jans.**
88. **Thomas Sjoerds Hiemstra.** Vissersman. x met
89. **Tjitske Liewes.**
90. **Tjeerd Jans van der Zee.** Potschipper. x met
91. **Sjoukje Jans.**
92. **Cristiaan Johannes Visser.** Wierum. x met
93. **Antje Abes.**
94. **Tjeerd Sietzes Sikkma.** x met
95. **Antje Rekes.**

(Gaarne aanvullingen op deze kwartierstaat)

ARGENTINIË

Sinds enige tijd staat op de site van ons lid T. Wierstra (www.wierstra.net) informatie uit de Kollumer krant over emigratie naar Argentinië. Na de Kollumer krant komen er ook artikelen over emigratie uit de periode 1888-1890 uit de Dockumer krant en de Oostergo. Het geheel wordt aangevuld met eerder verschenen artikelen van (o.a.) leden van onze Vereniging

MIJN FAVORIETE VOOROUDER

Door haar kleindochter

JANNIE BROERSMA-HAAIJER

Mijn favoriete voorouder is mijn oma van vaderskant:
Henderika Heyermann.

Ze werd geboren op 13-4-1876 te Oude Pekela en overleed te Bremerhaven op 3-4-1963. Ze huwde op 21-8-1897 te Oude Pekela met Frederik Haaijer.
Hun eerste dochtertje werd geboren op 26-10-1897 te Oude Pekela. In 1899 vertrok het gezin naar Dortmund. Mijn grootvader was scheepsbouwer en kon daar beter werk krijgen. Daar werd op 30-6-1899 Heinrich geboren. In 1900 brak er een difteritus-epedemie uit en werd het gezin zwaar getroffen. Eerst stierf Heinrich op 2-4-1900 (10 maanden) en op 8-4-1900 stierf ook Grietje (3 jaar).
Dit was een vreselijke slag voor mijn oma: in één week was ze haar beide kinderen verloren. Gelukkig werd op 8-6-1901 Henderika geboren, maar weer werd het gezin in rouw gedompeld. Ook dit meisje stierf door een infectie. Binnen 2 jaar had mijn oma drie kinderen verloren en moest ze de moed opbrengen om verder te gaan.
Op 13-9-1904 werd Hendrik geboren. Op 22-12-1914 werd Albert geboren (mijn vader). Maar weer sloeg het noodlot toe: mijn opa, Frederik Haaijer, overleed op 14-1-1916 aan bloedvergiftiging.
Ze bleef achter met 3 jongens, waarvan de jongste nog 2 jaar moest worden. Omdat ze de Nederlandse nationaliteit had behouden, kreeg ze geen uitkering en moest ze uit werken. Albert (mijn vader) ging naar Stadskanaal naar haar broer.
Maar weer gebeurde er iets vreselijks. In 1921 gingen Frederik en Hendrik bootje varen. Hendrik hield zich onder een brug vast, de boot voer door en Hendrik viel in het water. Hij werd pas een week later gevonden (hij werd 17 jaar). Frederik heeft een jaar lang niet kunnen praten, voelde zich schuldig aan het ongeval.

Nu vond ze het tijd om Albert terug te halen naar huis in Bremerhaven. Mijn vader, Albert, had het eerst heel moeilijk. Hij kende de taal niet en moest erg wennen. Hij kende zijn moeder niet meer. Met 18 jaar is hij teruggegaan naar Nederland.
Met 65 jaar kreeg mijn oma een uitkering uit Nederland. Maar toen brak de oorlog uit en brak er weer een moeilijke tijd voor haar aan. Als Nederlandse moest ze zich iedere maand melden op het stadhuis en was ze verplicht de Hitlergroet te brengen. Dit vond ze vreselijk.
Gelukkig heeft ze na de oorlog nog goede jaren gekend, maar het verleden liet haar niet los. Als ik met mijn ouders in Bremerhaven logeerde, vertelde ze altijd over haar kinderen. Dat er van de 6 kinderen, die ze gehad heeft, maar 2 in leven bleven en hoe moeilijk ze het heeft gehad om alles te verwerken.
Om het vele leed, dat ze heeft meegemaakt en zich er toch dapper doorheen heeft geslagen, is ze mijn favoriete voorouder.

GENEALOGISCHE GRAFSCHRIFTEN

Een deze dagen verschijnt er in de Leeuwarder Courant een artikel waarin ik aankondig een boek te laten uitgeven met daarin opgenomen alle (uiteraard voor zover mij bekend) genealogische inscripties van Friesland uit de periode 1280 -1811. Het gaat om zo'n 6.500 inscripties en 13.000 namen. Zoals het nu staat zal het boek rond de 1000 pagina's beslaan en uitgegeven worden door Uitgeverij Van Wijnen te Franeker. De prijs zal rond de 80 euro komen te liggen.
Het boek zal bestaan uit:
- alle mij bekende inscripties op grafstenen, klokken, geboortelepels, gevelstenen enz., per plaats geordend
- biografische feiten over de in de inscripties genoemde personen
- indexen op persoonsnamen, beroepen/functies en voorwerpen
- diverse foto's
- diverse korte, anekdotische verhalen
- bronnenlijst

Momenteel ben ik bezig de inhoud te redigeren en waar mogelijk aan te vullen. Uiteraard is alle inbreng van derden welkom. En uiteraard zal ik graag namen noteren van mensen die het boek t.z.t. zouden willen aanschaffen.
Hessel de Walle, Piet Heinstraat 67, 9726 JT GRONINGEN,
Website: www.walmar.nl

HONGAARSE JONGEN IN NIEUWESCHOOT EN DHR VELDHUIS IN CANADA

Dick Deuzeman (d.deuzeman@chello.nl**)**

Ik voelde mij aangesproken door wat dhr K.Veldhuis in Canada in 'De Sneuper' van juni 2005 (blz. 85) vertelde over zijn ontmoeting met een man die als Hongaarse jongen na de Eerste Wereldoorlog naar Friesland was gekomen. Dit omdat het ging over Oudeschoot (gemeente Heerenveen) en omdat ik tegenwoordig regelmatig in het oud-archief van de gemeente Heerenveen kom. Dhr Veldhuis had tijdens die ontmoeting de naam niet gevraagd van de man en is die ook nooit te weten gekomen. Ik probeerde achter die naam te komen en had mijn hoop gevestigd op de burgerlijke stand van de vroegere gemeente Schoterland (die in 1934 opging in de nieuwgevormde gemeente Heerenveen). Als daar in de boeken stond opgetekend wanneer en waar de Hongaarse jongen en de pake van dhr Veldhuis in hun gastgezin en pleeggezin waren geweest, dan kon ik snel achter die naam komen. Maar helaas, daar was niets te vinden.

Daarom ben ik op zoek gegaan naar het adres van Wieberen Atzes van Stralen en Lutske Jurrits Sytsema (pleegouders van de pake van dhr Veldhuis). Deze bleken niet in Oudeschoot, maar in Nieuweschoot te hebben gewoond. (misschien ging in die tijd Oudeschoot wel geleidelijk over in Nieuweschoot, tegenwoordig ligt er aan beide kanten van de spoorlijn een industrieterrein tussen het aan Heerenveen vastgegroeide Oudeschoot en het streekdorp Nieuweschoot).

Wieberen en Lutske zijn in 1882 getrouwd, hebben een groot gezin gehad (minimaal acht kinderen) en kwamen via Rotsterhaule en Sintjohannesga naar Nieuweschoot. Toen de pake van dhr Veldhuis als pleegkind bij hen was na de Eerste Wereldoorlog waren ze dus minstens 38 jaar getrouwd. Vlak bij hen woonden toen Dirk Bakker en Aaltje van Stralen, die in 1887 waren getrouwd. Aaltje was een acht jaar jongere zuster van Wieberen en was in 1918 54 jaar oud. De verbindende schakel die dhr Veldhuis noemt (van het huwelijk van de zoon van Dirk en Aaltje en de dochter van Wieberen en Lutske) heb ik in de boeken echter niet kunnen vinden. (nog afgezien van het feit dat zij dan als volle neef en nicht zouden zijn getrouwd).
Ik had het één en ander verteld aan een oudere vrouw uit Canada die in de zomermaanden in het oud-archief van Heerenveen en in Nieuweschoot zelf

op zoek was naar gegevens over haar familie in Nieuweschoot. Toen zij één van de oudste inwoners van Nieuweschoot (de vroegere smid Van der Molen) ernaar vroeg, zei die dat hij één naam kende van een Hongaarse jongen, die in Nieuweschoot was geweest en later was geëmigreerd: Alfred Fischer die 'op de hoek op de boerderij van Bakker had gewoond.' (ik weet niet of de naam Fischer correct is geschreven omdat die alleen 'uit mondelinge overlevering' bekend is). Deze Alfred Fischer komt er dus heel goed voor in aanmerking dat hij in 1918/1919 bij Dirk Bakker en Aaltje van Stralen heeft gewoond.

Het verhaal is dus niet helemaal sluitend te maken met wat dhr Veldhuis schrijft. (Heb ik de ontbrekende gegevens niet kunnen vinden? Heeft Alfred Fischer als jongen de onderlinge familieverhoudingen niet helemaal goed begrepen of heeft hij het later enigszins verminkt doorgegeven aan dhr Veldhuis?). Toch vond ik het van belang om de naam van Alfred Fischer door te geven aan dhr Veldhuis, nu wij die naam nog hebben kunnen achterhalen.

ERRATA

De Sneuper 77, bl. 232, reactie A. Westra, Wolvega:
Waarom denkt u dat de sterfdata van Johannes 2 en 4 waarschijnlijk door elkaar zijn geraakt? Uit een controle blijkt mij dat Johannes 2 wel degelijk op 21.02.1857 te Dokkum is overleden. Hij werd 12 jaar, dus in overeenstemming met zijn geboortedatum.
Hoe u aan de datum 12.11.1851 van Johannes 4 komt is mij een raadsel. Uit een onderzoek blijkt dat Johan Berzee op 22.01.1870 te Ferwerderadeel is overleden. Hij werd 18 jaar oud, dus in overeenstemming met zijn geboortedatum van 21.10.1851. (Akkoord, red.)

De Sneuper 77, bl. 196
De volgende persoon dient uit de lijst te worden weggehaald:
VI.631. Tjeerd Rinderts Leistra, * 04.02.1879 Tietjerk, 11.02.1882 Langezwaag ; getrouwd op 27.02.1915 met Klaaske van Kammen
Op bl. 194 bij V.617 staat hij ook vermeld, daar dient te staan:
631. Tjeerd Rinderts * 4.2.1879 Tietjerk + 11.2.1882 (werd dus 3 jaar)

De Sneuper 78, bl. 44, reactie A. Crans, Breda
Helaas is de schrijver van dit artikel "Doede Crans" genoemd, het moet zijn "Jan Crans".

GEREGISTREERDE SCHEPEN GEMEENTE WEST-DONGERADEEL 1882 -1904 (1)

Jilles Meijer (jillesmeijer@home.nl)

Achtereenvolgens worden weergegeven:
Registratienr., registratiedatum, naam/namen van het schip,
scheepstype, tonnage, eigenaar/eigenaren.
Bijz.: (= bijzonderheden).

WL.1, 29-7-1882, De vrouw Antje/De vrouw Trijntje,
Blazer, 34, Jemke Tietes Post/Tiete Wealtjes Post/
Jitse Feenstra/Harmen Meinsma
WL.2, 29-7-1882, De twee gebroeders/Nooitgedacht,
Blazer, 35, Erven Gooitzen Jans/Basteleur
WL.3, 29-7-1882, Zeldenrust,
Blazer, 30, Erven Gerben Eelzes Visser/
Wed. Kornelis Eelzes Visser
WL.4, 29-7-1882, De nieuwe klopper,
Aak, ?, Klaas Jetzes Visser
Bijz.: verongelukt 6 maart 1883.
WL.5, 29-7-1882, De gebroeders/Hoop op Zegen,
Blazer, 35, Riemeren Willems Mans/Marten de Boer/
Douwe P.Visser.
Bijz.: overgeschreven 1-10-1890.
WL.6, 29-7-1882, De vier gebroeders/Nooitgedacht,
Aak, ?, Gooitzen Spaes van der Zee/
Folkert Pieters Visser.
Bijz.: verongelukt 6 maart 1883.
WL.7, 29-7-1882, De twee gebroeders/De drie gebroeders,
Aak, ?, Jelle Hendriks Visser.
Bijz.: verongelukt 6 maart 1883.
WL.8, 29-7-1882, Nooitgedacht/De vier gebroeders,
Aak, ?, Folkert Pieters Visser/Gooitzen S.van der Zee.
Bijz.: verongelukt 6 maart 1883.
WL.9, 29-7-1882, De jonge Dirkje,
Blazer, ?, Auke Wytzes de Vries.
Bijz.: verongelukt 6 maart 1883.
WL.10, 29-7-1882, De drie gebroeders,
Aak, 30, Erven Foppe Wealtjes Post.
Bijz.: naam veranderd 23 mei 1891.

WL.l1, 29-7-1882, Elisabeth/De twee gezusters,
Aak, 30, Bote Foppes Groen/Wed.Bote Foppes Groen.
WL.12, 29-7-1882, De jonge Wealtje,
Blazer, ?, Frederik Wealtjes Post.
Bijz.: verongelukt 6 maart 1883.
WL.13, 29-7-1882, De jonge Gerben/De twee gebroeders,
Blazer, 35, Sjoerd Gerbens van der Lei.
Bijz.: naam veranderd 20 mei 1891.
WL.14, 29-7-1882, De vier gezusters,
Blazer, 30, Willem Tietes Visser/
Wed.Willem Tietes Visser.
Bijz.: verkocht.
WL.15, 29-7-1882, De jonge Lolkje,
Blazer, 35, Anne Botes Groen/Erven Anne Botes Groen.
WL.16, 29-7-1882, De twee gebroeders,
Aak, ?, Hendrik Jans Pilat.
Bijz.: verongelukt 6 maart 1883.
WL.17, 29-7-1882, De twee gebroeders en zusters,
Aak, 30, Jan Eintes van der Zee.
22-9-1886, De jonge Jitske,
Blazer, ?, Jan Aukes de Vries/Jan Folkert Jongedijk
Bijz.: verongelukt 6 maart 1883; afgebracht + hersteld.
WL.18, 29-7-1882, De visch,
Aak, 28, Jogchum Aants Post.
Blazer.
Bijz.: gesloopt.
WL.19, 29-7-1882, De drie gebroeders,
Aak, ?, Douwe Jacobs de Haan.
Blazer, ?, Gebrs.van der Zee.
Bijz.: verongelukt 6 maart 1883, *eigenaar Commissie nagelaten betrekkingen, april 1918 op een mijn gelopen, Willem Sybes van der Zee verongelukt, Makke Post verongelukt, Kornelis Tjeerds de Vries Jan Sybes van der Zee, beide laatsten gered door Tjerk Jans Visser.*
WL.20, 29-7-1882, De vrouw Jeltje,
Blazer, ?, Wed.Sytze Foppes Groen.
Bijz.: verongelukt 6 maart 1883.
WL.21, 29-7~1882, De jonge Marten/ De drie gebroeders,
Blazer, 35, Frederik Martens Lei/Wed.Gerben Martens Lei.
WL.22, 29-7-1882, De jonge Jan,
Aak, ?, Auke Tietes Visser.
Blazer, 30, Jan Aukes Visser.
Bijz.: naar Makkum verkocht.

WL.23, 29-7-1882, De jonge Johannes,
Jacht, 40, Tjerk Schregardus.
De jonge Arend/De jonge Douwe,
Tjalkje, ?, Klaas Aants Visser/Douwe Jacobs Visser.
Bijz.: De jonge Arend: 25 april 1887 overgeschreven;
De jonge Douwe: vertrokken.
WL.24, 29-7-1882, De jonge Aant,
Jacht, 30, Klaas Aants Visser.
De jonge Johannes,
Tjalkje, ?, Tjerk Johannes Schregardus.
De jonge Johannes,
Blazer, ?, Tjerk Johannes Schregardus.
Bijz.: april 1887 verkocht.
WL.25, 29-7-1882, De vier gezusters,
Jacht, 34, Harmen Harmens de Vries.
De twee gebroeders,
Tjalk, 45, Jan van der Lei/Tiete Pieters Schregardus.
Bijz.: De twee gebroeders: sinds 1889;
Tiete Pieter Schregardus: schelpenvisser.
WL.26, 29-7-1882, De twee gebroeders,
Jacht/Tjalk, 35, Kornelis Gerrits Vanger.
De goede verwachting,
Blazer, ?, Kornelis Gerrits Vanger.
Bijz.: verkocht april 1887.
WL.27, 29-7-1882, De jonge Anna,
Aak, 30, Jan Klazes Hagel.
Zeemans welvaren,
Blazer, ?, Jan Dirks Jongeling.
Bijz.: De jonge Anna: 18 mei 1892 overgeschreven;
Zeemans welvaren: *in 1893 in aanvaring met een Engelse kotter "William Emely*.
WL.28, 29-7-1882, De drie gebroeders,
Aak, 30, Pieter Freerks van der Bos.
Blazer, ?, Erven Sipke Freerks van der Bos.
Bijz.: *gestrand in 1893 op Ameland; lag in twee stukken op het Noorderstrand; nieuwe WL 18 is gebouwd in 1894; januari 1912 bij executie verkocht*.
WL.29, 29-7-1882, De goede verwachting,
Aak, 29, Heerke Pieters de Ree.
Blazer, ?, Atze Johannes Dijkstra.
Bijz.: *gestrand in 1893 op Ameland; nieuwe WL 29 is gebouwd in 1894; januari 1912 bij executie verkocht*.

WL.30, 29-7-1882, De mevrouw Rinske,
Aak, 28, Pier Jouws Kamma.
Bijz.: *1893 verongelukt op het Bornrif.*
WL.31, 29-7-1882, Nooitgedacht,
Aak, 29, Hoite Atzes Prins.
Bijz.: *1893 verongelukt op het Bornrif.*
WL.32, 29-7-1882, Broekelhaven/De jonge Pieter,
Aak, 26, Eelke Willem Kootstra/Jacob Tjerks de Vries.
Bijz.: overgeschreven 2-7-1890; *1893 behouden teruggekeerd.*
WL.33, 29-7-1882, De jonge Pieter/De vriendschap,
Aak, ?, Eelke Willems Kootstra.
Bijz.: verkocht in 1889 naar Zoutkamp.
WL.34, 29-7-1882, De drie gebroeders,
Aak, 29, Sybe Jans van der Zee/Erven Sybe Jans van der Zee.
Bijz.: *gestrand in 1893 op Ameland.*
WL.35, 29-7-1882, De jonge Christiaan/De twee gezusters,
Aak, 29, Jan Sapes Vonk/Tjerk Jans Visser.
9-10-1882 De twee gezusters/De jonge Monte,
Aak, 29, Tjerk Jans Visser/Tjerk Jans Visser.
19-9-08, De jonge Monte/De drie gebroeders,
Aak?, 29?, Tjerk Jans Visser.
Bijz.: nieuwe naam na aankoop; *viste in 1893 een lijk op; gestrand in 1893 op Ameland.*
WL.36, 29-7-1882, De jonge Wouter/De stad Dockum/De jonge Christ,
Aak, ?, Jan Hansma/Christiaan KammaWillem van Dijk.
Bijz.: *1893 verongelukt op het Bornrif.*
WL.37, 29-7-1882, De vier gebroeders,
Aak, 29, Kornelis Sybrens Visser.
Nooitgedacht,
Blazer, ?, Kornelis Sybrens Visser.
Bijz.: *gestrand in 1893 op Ameland; nieuwe WL 37 gebouwd in 1894; januari 1912 bij executie verkocht.*
WL.38, 29-7-1882, De twee gebroeders,
Aak/Blazer, 28, Jan Sytzes Visser.
Bijz.: *1893 verongelukt boven Ameland.*
WL.39, 29-7-1882, De jonge Jan,
Aak, 29, Hoite Jans van der Berg/Yte Jans Elzinga.
Bijz.: *gestrand in 1893 op Ameland;* vervallen.
WL.40, 29-7-1882, Zeelust,
Aak, 29, Thomas Jelles Hiemstra.
Bijz.: *1883 behouden teruggekeerd.*

WL.41, 29-7-1882, De drie gebroeders,
Aak, 30, Tjerk Hacquebord.
De twee gebroeders,
Blazer, ?, Thomas Lieuwes Hiemstra/Lieuwe Thomas Hiemstra.
Bijz.: *gestrand in 1893 op Ameland.*
WL.42, 22-10-1884, Nooitgedacht,
Aak, 30, Jan Aukes de Vries/Klaas Jacobs Akkerman.
Bijz.: *1893 behouden teruggekeerd;* vervallen.
WL.43, 18-3-1886, De twee gebroeders,
Tjalk, 32, Gerlof Jacobs de Haan.
De twee gebroeders,
Blazer, ?, Gerlof Jacobs de Haan/Douwe Pieters Visser/Marten de Boer. **Bijz.:** verkocht; verkocht naar Emden.
???? ?????? ?? J.Talsma e.a. Leeuwarden.
Bijz.: *5 juni 1918 op een mijn gelopen; L.H. Prins verongelukt; Cornelis J. Visser verongelukt; Johannes Vonk licht gewond; schip was kortgeleden aangekocht in Zeeland.*
WL.44, 22-9-1886, De drie gebroeders,
Tjalkje, 34, Jitze Jelles Post.
Bijz.: verkocht buiten gemeente.
WL.45, 22-9-1886, De zes gebroeders,
Aak/Blazer, 33, Jan Sapes Vonk/Christiaan Jans Vonk.
Bijz.: *gestrand in 1893 op Ameland; nieuwe WL 45 gebouwd in 1894; januari 1912 bij executie verkocht.*
WL.46, 25-4-1887, De jonge Arend,
Blazer, 35, Klaas Aants Visser.
WL.47, 21-9-1887, De jonge Grietje,
Blazer, 35, Douwe Gerbens van der Lei.
WL.48, 20-3-1890, De Hoop,
Botter, ?, Harmen Harmens de Vries.
Bijz.: 1890 naar Oost-Dongeradeel verkocht.
WL.49, 7-3-1891, De jonge Pietje,
Praam, 8, Tjeerd Jacobs de Vries.
Bijz.: vervallen.
WL.50, 11-3-1891, De jonge Pieter,
Aak, 24, Wytze Pieters de Vries.
Bijz.: vervallen.
WL.51, 6-5-1891, De jonge Gooitzen,
Praam, ?, Gerben Basteleur.
WL.52, 6-5-1891, De goede verwachting,
Praam, 9, Wed.Bote F.Groen.

WL.53, 6-5-1891, De goede verwachting,
Praam, 9, Kornelis Vanger.
WL.54, 6-5-1891, De jonge Jan,
Praam, 9, Jan Aukes Visser.
WL.55, 6-5-1891, Zeldenrust,
Praam, 10, Wed.Kornelis E.Visser.
WL.56, 6-5-1891, De twee gebroeders,
Praam, 9, Gerlof de Haan/Marten de Boer.
WL.57, 6-5-1891, De jonge Jan,
Praam, 9, Jan A.de Vries/Jan F.Jongedijk.
WL.58, 6-5-1891, De jonge Arend,
Praam, 9, Klaas A.Visser.
WL.59, 6-5-1891, De jonge Douwe,
Praam, 10, Jochum Post.
WL.60, 6-5-1891, Welgedacht,
Praam, 9, Wed.Aant W.Post.
WL.61, 6-5-1891, De jonge Gerben,
Praam, 10, Douwe G.van der Lei.
WL.62, 6-5-1891, De drie gebroeders,
Praam, 10, Wed.Gerben M.Lei.
WL.63, 6-5-1891, Hoop op Zegen,
Praam, 10, Marten de Boer/Douwe Pieters Visser.
WL.64, 6-5-1891, De jonge Lolkje,
Praam, 9, Erven Anne B.Groen.
WL.65, 6-5-1891, De twee gebroeders,
Praam, 10, Sjoerd van der Lei.
WL.66, 6-5-1891, De jonge Aant,
Praam, ?, Erven Tiete W.Post/Jitze Feenstra/Harmen Meinsma.
WL.67, 6-5-1891, De vier gezusters
Praam, 10, Wierd Braaksma.
WL.68, 6-5-1891, De jonge Anna,
Praam, 9, Tjerk Schregardus.
WL.69, 6-5-1891, Nooitgedacht,
Zeeboot, 5, Folkert Smit.
Bijz.: gesloopt.
WL.70, 6-5-1891, De vijf gebroeders,
Praam, 9, Hoite P.Prins.
Bijz.: vervallen.
WL.71, 16-5-1895, De twee gebroeders,
Blazer, 12, Nutte Martens Zeilinga.
Bijz.: vervallen.

WL.72, 15-3-1897, De jonge Tiete,
Blazer, 22, Wealtje Tietes Post.
Bijz.: verkocht naar Delfzijl.
WL.73, 3-5-1897, Hoop op Zegen,
Tjalk, 45, Jan Pieters van der Lei.
Bijz.: vertrokken.
WL.74, 3-5-1897, De drie gezusters,
Tjalk, 44, Dirk Eeltjes Koning/Eeltje Dirks.
WL.75, 3-5-1897, De goede verwachting,
Praam, 9, Atze J.Dijkstra.
WL.76, 3-5-1897, Jacob,
Praam, 8, Jacob T.de Vries.
WL.77, 3-5-1897, De drie gebroeders,
Praam, 9, Erven Sybe J.van der Zee.
WL.78, 3-5-1897, Tjerk Visser,
Praam, 9, Tjerk Jans Visser.
WL.79, 3-5-1897, De jonge Sybren,
Praam, 9, Kornelis Sybrens Visser.
WL.80, 3-5-1897, De jonge Detje,
Praam, 9, Jan Sytzes Visser.
WL.81, 3-5-1897, Zeelust,
Praam, 10, Sjoerd J.Hiemstra.
WL.82, 3-5-1897, De jonge Lieuwe,
Praam, 9, Erven Thomas L.Hiemstra.
WL.83, 3-5-1897, De twee gebroeders,
Praam, 9, Klaas J.Akkerman.
WL.84, 3-5-1897, De zes gebroeders,
Praam, 8, Christiaan J.Vonk.
WL.85, 3-5-1897, De jonge Geertje,
Praam, 9, Jan D.Jongeling.
WL.86, 3-5-1897, De drie gebroeders,
Praam, 9, Erven Sipke Freerks van der Bos.
WL.87, 12-5-1897, De jonge Jacob,
Tjalkje, 33, Wed.Jacob Cornelis Post.
Bijz.: verkocht naar Terschelling.
WL.88, 21-3-1898, De vrouw Jantje,
Blazer, 32, Tjerk Gerlofs de Haan.
Bijz.: verkocht naar Delfzijl.
WL.89, 12-5-1898, De vier gebroeders/De vrouw Rigtje,
Tjalk, 81, Wytze de Vries.
WL.90, 9-2-1899, De twee gebroeders,
Tjalkje, 50, Wed.Kornelis Post.

WL.91, 15-2-1899, De twee gebroeders,
Tjalk, 41, Jitze Jelles Post.
WL.92, 3-2-00, De twee gebroeders,
Tjalkje, 34, Marten Kornelis Post.
WL.93, 23-3-02, De twee gebroeders,
Blazer, 20, Pieter Klazes Akkerman.
WL.94, 26-3-02, De goede verwachting,
Blazer, 18, Jacob Doekes Visser.
28-4-11, Yesterday,
Bol, 3, D.Vonk.
Bijz.: De goede verwachting: Gesloopt.
WL.95, 26-4-02, De twee gebroeders
Tjalk, 52, Tiede Pieters Schregardus.
WL.96, 26-4-02, De twee gebroeders,
Boot, ?, Aant Post.
WL.97, 4-5-04, De Neptun,
Jacht, 12, Kornelis Martens Post.

cursieve tekst toegevoegd door samensteller
1. Al sneupend naar de geschiedenis van Wybren Annes de Jong (zie De Sneuper 76) heb ik een transcriptie gemaakt van nr.1062 uit de Inventaris der Archieven van de Gemeente West-Dongeradeel.
Het betreft het Register van vissersvaartuigen, 1882 - 1904 met daarbij een aantal toevoegingen mijnerzijds.

VRAGEN/OPMERKINGEN

Ik heb geen idee wie zich met de fam. Steen bezighoudt, maar van mijn broer kreeg ik een artikel uit het Reformatorisch Dagblad van ma. 31 maart 2003 betreffende dr. Hendrik Steen, alias de schrijver Sibe van Aangium. Mijn Beppe (Jantje Minnema) was een dochter van Joukje Steen en ik ben dus erg geïnteresseerd in deze familiekant. Mijn vraag echter is, wie heeft belang bij het artikel en dan liefst het origineel? Voor familiegebruik zal ik het opslaan in de computer en de aanvrager het origineel toesturen.
Met vriendelijke groet, Jannie v.d. Kooi (jvdkooi1@prettel.nl)

Beste Sneupers, Ik kan melden, dat ik inmiddels ben voorzien voor wat betreft mijn vraag over een foto van de boerderij van Lubbert van Dellen aan de Kollumerpomp nr 13, zoals deze door mij is gesteld in de Sneuper en ook op deze website staat vermeld.
Groet, Erik Smids (fpsmids@hotmail.com)

DE EERSTE UITGEVERS EN FOTOGRAFEN VAN PRENTBRIEFKAARTEN IN DOKKUM CA. 1900, deel 3, slot

Eimert Smits F.A. zn (e.smits17@chello.nl)

W.J.Heeringa

Zoals we al eerder(in deel 1) zagen, gaf W.J. Heeringa tussen 1900 en 1920 kaarten uit waarvoor hij zelf fotografeerde. Geweldig mooie kaarten waarvan er verschillende ook in kleur verschenen. Willem Jacob geboren 3 januari 1875 en Klaas Sybrandus geboren 9 september 1878 waren de zonen van Gossewinus Heeringa die een winkel had op de hoek van de Diepswal en de Hoogstraat. Het was een juwelierszaak maar hij verkocht ook dames- en herenhorloges en hij was uurwerkmaker. Willem en Klaas werkten als knecht bij hun vader.
Op 2 augustus 1900 trouwde Willem Jacob met Grietje Bakker, een Dokkumse en ze besloten toen 'voor zichzelf te beginnen'. Ze begonnen op 8 februari 1902 in het pand tegenover zijn ouders, naast het stadhuis met een winkel in potten, pannen, aardewerk, porselein en alles wat in die

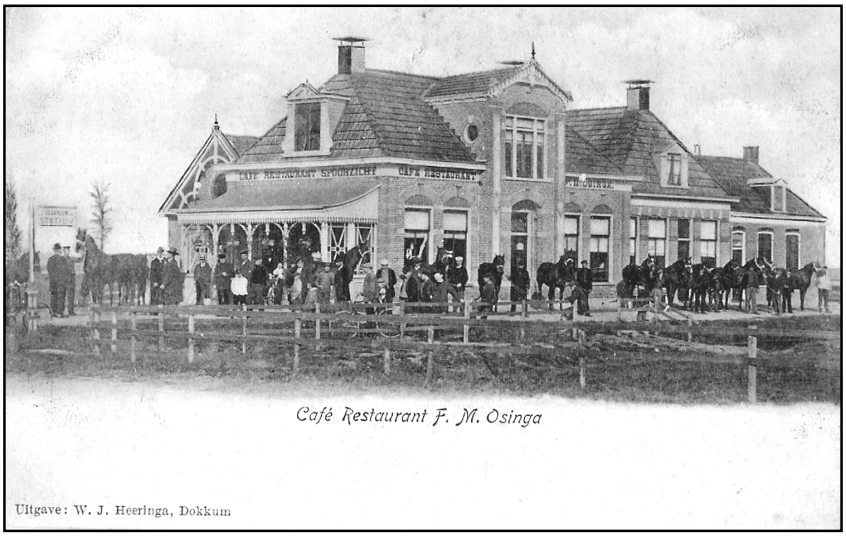

Café Restaurant F.M. Osinga, uitgave W.J. Heeringa, voor 1905

branche paste. Op 14 januari 1901 heeft Klaas Sybrandus Heeringa zich uit de zaak van zijn vader teruggetrokken en verhuisde hij naar Almelo. Achter zijn winkel richtte Willem Jacob een atelier in om de fotografie uit te oefenen die aan het einde van de 19e eeuw zo populair werd: de eerste ansichtkaarten verschenen. In de ''Oostergo " van 31 januari 1903, een regionale krant, stond het nieuws: ''Door de fotografenbond zal aan H.M. de Koningin een album worden aangeboden. Daarin staan plusminus 75 foto's van stadsgezichten. Door de heer W.J. Heeringa is een foto van het stadhuis beschikbaar gesteld''.
Naast de portretten die hij maakte, werd Dokkum op schitterende wijze fotografisch op prentbriefkaarten vastgelegd. Het hele gezin van W.J. Heeringa vertrok in 1917 naar Enschede. Hij deed zijn fotozaak over aan Hendericus Jacobus de Koe. Fotograaf de Koe zette het bedrijf voort onder de naam Fotografie A.J. de Koe, voorheen W.J. Heeringa. De Koe heeft zijn bedrijf in de Hoogstraat in ieder geval geëxploiteerd tot 1930, hij overleed in 1938. Wim (Pim) Kamminga volgde hem op.

Noorder Bolwerk, uitgave W.J. Heeringa, poststempel 1904

6. Berend de Vries, Kleine Breedstraat 96
Bij hem kwam hoofdzakelijk een serie van 17 kaarten uit over de jaren 1924 tot 1943 gedrukt bij Brinto te Rotterdam. Berend de Vries, handelsreiziger, was met zijn winkel gevestigd in de Kleine Breedstraat. Voor hem werd deze winkel door J.G. Schregardus geëxploiteerd.

Stationsweg, uitgave B. de Vries, gestempeld 1929

Boekhandel S.de. Haan, Diepswal
Door hem werden er een 10-15 kaarten uitgegeven in de jaren 1932 tot 1945

Boekhandel F. Niewijk, Hoogstraat C17
Kaarten uitgegeven van 1947 tot 1964. Kaarten van verschillende drukkers, maar hoofdzakelijk van Van Leer.

tot 15. Overige uitgevers in latere periode.
In het begin van de zeventiger jaren komt er door de schaalvergroting en brancheverwaging een einde aan het werk van vele drukkers van prentbriefkaarten. Economisch is er vooruitgang en de reislust wordt groter. Daardoor worden vanaf die tijd de prentbriefkaarten, naast de boek-handelaren, uitgegeven door diverse sigarenmagazijn, drogisterijen en warenhuizen.

Lageweg, uitgave S. de Haan, gestempeld 3 juni 1945

Woudpoort, uitgave F. Niewijk, gestempeld 1946.

THOMAS WILDE ZIJN SCHOONMOEDER OP DE KOP IN HET BIJT STEKEN

Piet de Haan (de.haan.p@hetnet.nl)

Op 17 februari 1718 werd in Holwerd een voorbereidend onderzoek gehouden door Bijzitter Rinse Jans en secretaris Johannes Balck nopens sekere gepleegde geweldenarije bij eenen Thomas Roms Pelmolenaar tot Holwert voorgevallen op maandag nademiddag den 14 februarij 1718.

Na afloop van dit onderzoek was het volgende beeld ontstaan.

Aachtie Jilles, huisvrouw van Harcke Alberts, woonachtig in Oldkerk in Groningerland was op maandag 14 februari bij haar dochter Grietie Harcks in Holwerd toen haar zwager *(zij bedoelt schoonzoon)* Thomas Roms beschonken thuiskwam en op een stoel ging zitten slapen, even later wakker geworden, zijn kind greep en er lustig op los sloeg.
Moeder Grietie kon dit niet verdragen en wilde 't kind grijpen zeggende: "Thomas wat wilt gij dit is al te bot" waarop Thomas haar een schop in de rug gaf. Schoonmoeder Aachtie ging zich er mee bemoeien en zei dat hij z'n vrouw, die kraamvrouw was, niet zo behoorde te behandelen.
Thomas liet zich dat niet zeggen en schopte z'n vrouw en z'n schoonmoeder het huis uit. Buiten dreigde hij dat hij ze op de kop in een bijt zou steken ondertussen hun beiden slaande, schoppende en bijtende en wel zo erg dat schoonmoeder er zelfs "lijktekens" op de handen en in 't aangezicht van overhield. Hij sleepte daarna zijn schoonmoeder op de weg door de modder waarbij haar onderrok scheurde.
Grietie en haar moeder krijsten en gierden om hulp. Dit werd gehoord door Auke Hijlkes en zijn vrouw die beiden net uit de Buuren van Holwerd kwamen lopen en direct te hulp schoten. Maar Thomas hield niet zo maar op de vrouwen qualijk te behandelen want schoonmoeder kreeg een schop tegen haar hoofd en tuimelde over de weg en toen Auke en z'n vrouw moeder en dochter te hulp kwamen hoorden zij Thomas razend tieren: "het is duijvels dat ik niet toe mijn vrouwen kan komen en die oude duijvel niet in een bit onder 't ijs kan krijgen".
Gelukkig zag Auke kans om Thomas weer terug in huis te krijgen waarna schoonmoeder het huis van Pijter Weever binnen schoot om kort daarna heel ontsteld, modderig en beslijkt uitziende met bloed aan hoofd en handen naar Louw Theunis de Gortmaker te vluchten die daarop zijn dochtertje direct naar Dorpsrechter Watze Jans stuurde.

Ondertussen was Thomas weer naar buiten gegaan. Misschien wilde hij met de Gortmaker gaan schaatsen want hij stapte met de “redens” onder de armen bij Louw Theunis naar binnen. Maar daar trof hij zijn schoonmoeder weer aan en riep: “bistu oude duijvel hier” greep een stoel en wilde schoonmoeder weer te lijf gaan waarop Louw Theunis probeerde dit te verhinderen. Toen viel Thomas Louw aan met de stoel en een paar redens die hij bij zich had waarop Louw zijn eigen huis uit moest vluchten.

Hoe die dag eindigde staat niet in de getuigenverklaringen maar na afloop van het onderzoek gaf de Bijzitter opdracht om Thomas te arresteren en voor te leiden.
Thomas werd voorgeleid en was zoals gewoonlijk weer dronken. Toen hem voorgehouden werd dat hij zijn vrouw en schoonmoeder qualijk had getracteerd, speelde hij ‘de negative’ en verklaarde hij aangeschoten niemand qualijk getracteerd te hebben. Blijkbaar kwam hij niet overtuigend genoeg over want hij werd direct door de Bijzitter in hechtenis genomen. De reactie van het Hof van Friesland op Informatien van de Bijzitter:

Is bij de Hove geresolveert *(besloten)* dat de gedetineerde in dese informatien gemelt op ’t Blokhuis zal worden overgebracht.

Thomas moest 14 dagen op water en brood, zich in de toekomst onthouden van dergelijke excessen en in hechtenis blijven net zolang tot de kosten van de rechtzaak waren betaald.

REACTIE (op “De begrafenis van Bregje Jacobs”)

Geachte heer de Haan, naar aanleiding van uw artikel in de pas verschenen Sneuper (nr. 78) vraagt u zich af waar saffraan voor werd gebruikt.
In een receptenboekje van Former Jans Idsardi uit 1853 worden allerlei geneesmiddelen etc. beschreven. Daarom was ik benieuwd of er bij de ingrediënten ook saffraan gebruikt werd.
Daar heb ik de volgende receptuur gevonden:
"Bitter. wil men lekker Bitter hebben, neemt voor 10 Cent kazaus Appels, 5 Cent Gentiaanwortel 5 Cent Oranje-schillen 5 C. Nagels 5 C. Zafraan doet het zelve in een mengel genever."
Vermoedelijk werd zo'n drankje bij de begrafenis geschonken. Hoewel de omrekening naar het huidige prijspeil enig zoekwerk zal vergen, ben ik benieuwd of u dit brouwsel zult fabriceren als onderdeel van de begrafenisbeleving. Graag hoor ik van u of het te drinken is. Alvast proost.
Pier Idsardi.

ADELLIJKE GESLACHTEN IN EN OM DOKKUM: DE MOCKEMA'S, deel 2

Simon Wierstra (s.wierstra@chello.nl)

Nu het boek "Geschiedenis van Dokkum, hart van noordelijk Oostergo" door M. Schroor e.a. onlangs is verschenen, leek het mij wel aardig om genealogieën te publiceren van sommige daarin genoemde families.
Als eerste dan de familie Mockema, nauw verbonden met Dokkum. Voor de vroegste personen en hun familierelaties zijn de gegevens ontleend aan het stamboek van de Friese adel, zoals bekend lang niet altijd betrouwbaar, dus met voorbehoud. Wel heb ik geprobeerd om met bronnonderzoek het een en ander te verifiëren en soms ook te corrigeren.
Voor aanvullingen en verbeteringen houd ik mij aanbevolen.

A-V-b. Popcke van Mockema, overleden 5 feb 1554*, begraven Dokkum, zoon van Taecke van Mockema (A-IV-a) en Doedt van Holdinga.
Pax-71 d.d. 25-10-1492: Popcke Mockema uit Dongeradeel vraagt om opgenomen te worden in het verbond met Groningen van 17-9-1491 (zie ook GsvD-97).
Met zijn broers na 1500 genoemd als hoofdelingen te Dokkum (dan als Vetkopers).
OFO IV-119 d.d. 27-3-1500: genoemd bij het herstel van dijken en zijlen.
Hij was eigenaar van het Mockemahuis in Ee, dat in 1501 werd belegerd (zie het boek van Douwe Zwart, Schetsen uit de historie van Ee, blz 113 e.v.en ook GsvD-108).
Bij R.v.A. 1511 met bezit te Hallum, Westernijkerk, Paesens, Lioessens, Anjum, Engwierum, Ee, Dokkum en Driesum.
Genoemd als grietman van Oostdongeradeel 1515/1516.
In 1516 werden zijn goederen verbeurd verklaard.
HvF 16687-506,674 d.d. 26-6-1532, 18-12-1533: Matthys Foppes Unia c.ux. contra Popcke Mockema en diens zuster Rynts Sjucksma.
HvF 16688-234 d.d. maart 1536: Het klooster Weerd en Popcke Mockema contra Minne Eminga.
HvF 16481-200 d.d. 15-2-1539: hij spant met Poppe Mellema en anderen een zaak aan tegen Minne Eminga en zijn vrouw Eelck inzake land te Oostrum. Zij eisen dat Minne niet langer recht heeft op de huur van dat land, maar hun eis wordt niet toegewezen.
In 1543 ook genoemd met bezit te Engwierum (B.B.163b).
Hij testeerde op 5-3-1547 (Stbk)

HvF 16690-84 d.d. 1-10-1550: Popcke Mockema contra Hessel Mockema en Haye Holdingha contra Popcke Mockema.
HvF 16690-107 d.d. 28-11-1550: Popcke Mockema contra Hessel Mockema.
HvF 16690-238 d.d. 2-9-1552: Mr. Jan Jans, pastoor te Waaxens, contra de erfgenamen van Abbe Sjucksma, onder wie Popcke, oom van Abbe.
HvF 16690-326 d.d. 23-7-1553: Popcke contra Hessel Mockema en diens zusters.
HvF 16491-89 d.d. 30-4-1555: Mr. Jan Jans, pastoor te Waaxens, contra de erfgenamen van Abbe Sjucksma, onder wie Popcke Mockema te Dokkum.
Had hij ook een zoon Keimpe, genoemd bij P.I.1578 met bezit te Ee?
Popcke was gehuwd met Tieth van Sjoerda, overleden Ee 27 aug 1557*, begraven Dokkum.
Uit dit huwelijk:

1 **Juw van Mockema**, volgt onder A-VI-a.
2 **Botte van Mockema**, volgt onder A-VI-b.

B-V-a. Ernst van Mockema, overleden 1543/1552, zoon van Taecke van Oenema, ook Helbada (B-IV) en Doedt van Holdinga.
Genoemd bij R.v.A.1511 met bezit in Aalsum en Hallum.
HvF 16687-583 en 16688-2 d.d. 14-5-1533, 22-1-1534: Jan van Coelen contra Ernst van Mockema; Ernst veroordeeld tot betaling.
In 1543 genoemd met bezit in Hallum en Aalsum (BB 145a,155a,155b).
HvF 16690-238 d.d. 2-9-1552: de kinderen van Ernst worden genoemd als erfgenamen van hun neef Abbe van Sjucksma. De kinderen zijn:
Hessel voor zichzelf, Luypck (voor haar Sjuck Mellema), Anna (voor haar Worp Juckema), Frouck (voor haar Douwe Aylva) en Doedt (voor haar curator George van Roorda).
Voor zijn grootouders zie de Nederl. Heraut 1884-242.
Ernst was gehuwd (1) met Luypck van Bolta.
Ernst was gehuwd (2) met Anna van Foppinga, dochter van Hessel van Foppinga en Frouck van Eminga.
Uit dit huwelijk:

1 **Luypck van Mockema**, geb. v 1527, overleden v 1555.

Zij wordt in 1555 niet meer genoemd met haar broer en zusters als erfgename van Abbe Sjucksma (HvF 16691-89 d.d. 30-4-1555)
Luypck was gehuwd met Sjuck van Mellema, overleden juli 1560*, begraven Leeuwarden, Oldehove, op 25-7-1560, zoon van Poppe van Mellema en Eets van Gauckema.
HvF 16690-238 d.d. 2-9-1552: zijn vrouw Luypck is erfgename van haar neef Abbe van Sjucksma.
HvF 16690-326 d.d. 23-7-1553: Popcke Mockema contra Sjuck als man van Luypck.

Hij hertrouwde Jel van Aylva (zie GJB 1995-151).

2 **Hessel van Mockema**, geb. v 1527, volgt onder B-VI-a.

3 **Anna van Mockema**, afkomstig uit Aalsum, geboren v 1527, overleden 5 dec 1585, volgens grafzerk, begraven Boksum.

HvF 16699-38 d.d. 27-4-1581: zij voor zich en voor haar kinderen bij wijlen Werp Juckema contra Jelle Syurts te Deinum.

HvF 16699-216 d.d. 22-2-1582: Anna Mockema, weduwe Juckema, contra Jelle Syurdts.

HvF 16700-104 d.d. 18-12-1582: Anna Mockema, weduwe Juckema, contra Jelle Syurdts.

Zie ook Grafschriften IV-48 (met foto van de grafzerk voor Anna, haar man Werp en kleindochter Anna)

Volgens Stbk en HvR zou zij in oktober 1568 hertrouwd zijn met Mr. Aggaeus van Albada, overleden 1587 te Keulen. Hij was raadsheer bij het Hof van Friesland 1553/1559. Zie voor hem ook GJB 1997-178.

Anna was gehuwd met Werp van Juckema, geboren ± 1526, overleden 9 feb 1560, volgens grafzerk, begraven Boksum, zoon van Wytze van Juckema en Ynts Ruurdsdr van Feytsma.

HvF 16690-238 d.d. 2-9-1552: zijn vrouw Anna behoorde bij de erfgenamen van haar neef Abbe van Sjucksma.

HvF 16690-326 d.d. 23-7-1553: Popcke Mockema contra Worp als man van Anna.

HvF 16691-89 d.d. 30-4-1555: Mr. Jan Jans, pastoor te Waaxens, contra de erfgenamen van Abbe Sjucksma, onder wie Anna, vrouw van Worp Oedsma.

Hij woonde met zijn vrouw in Boksum op Oedsmastate, noemde zich daarom ook Oedsma; hij werd 33 jaar.

Zie ook Grafschriften IV-48 en grafschriften Roorda II-147.

4 **Frouck van Mockema**, geboren v 1527, overl. n 1580.

HvF 16699-81 d.d. 28-6-1581: Frouck als weduwe van Douwe van Ailua contra Thyman Formers.

Frouck is getrouwd ± 1545 met Douwe van Aylva, overleden n 1566, voor 18-12-1580, zoon van Tjaert van Aylva en Ulbet Tadema.

Hij woonde te Ferwerd. Zie GJB 1995-154 en N.L. 1989-46.

HvF 16690-238 d.d. 2-9-1552: zijn vrouw Frouck behoorde bij de erfgenamen van haar neef Abbe van Sjucksma.

HvF 16690-326 d.d. 23-7-1553: Popcke Mockema contra Douwe als man van Frouck.

HvF 16691-89 d.d. 30-4-1555: Mr. Jan Jans, pastoor te Waaxens, contra de erfgenamen van Abbe Sjucksma, onder wie zijn vrouw Frouck.

5 **Doedt van Mockema**, geboren ± 1527, overleden 28 apr 1621*, 94 jaar.

HvF 16690-238 d.d. 2-9-1552: zij was nog minderjarig en behoorde tot de erfgenamen van haar neef Abbe van Sjucksma; George van Roorda is haar curator.
HvF 16703-218 d.d. 15-3-1589: Doed Mockema voor wijlen haar man Homme van Harinxma contra de gedeputeerde staten van Friesland.
HvF 16704-27 d.d. 30-3-1590: Hylck Harinxma, weduwe Tjalling van Eysinga, contra haar schoonzuster Doed Mockema, weduwe Homme van Harinxma.
Doedt is getrouwd 1552/1553 met Homme van Harinxma, thoe Slooten, overleden v 1589, zoon van Pieter van Harinxma en His Douwesdr van Juwsma.
HvF 16690-326 d.d. 23-7-1553: Popcke Mockema contra Homme als man van Doedt.
HvF 16691-89 d.d. 30-4-1555: Mr. Jan Jans, pastoor te Waaxens, contra de erfgenamen van Abbe Sjucksma, onder wie Doedt.
HvF 16692-29 d.d. 14-12-1559: Mr. Jan Jans (zie boven) contra Homme Haersma voor zijn vrouw Doed en voor zijn schoonzusters Frouck en Anna, getrouwd met resp. Douwe Aluwe en Worp Juckema.
Hij testeerde op 12-1-1563 (T323-02,25).

B-V-b. Taecke van Mockema, overleden v 1540, zoon van Taecke van Oenema, ook Helbada (B-IV) en Doedt van Holdinga.
In 1501 genoemd als "geselle " van Jancko Douwema.
In 1505 vermeld in het register van edelen als Take Unema onder 18.
Op 4-7-1507 genoemd in de Sneker recesboeken als Taeka Mockama en ook bij R.v.A. 1511 als zodanig vermeld.
R.v.A. 1511: met bezit in Leeuwarden, Finkum (als Taecke Oenema), Hallum, Westernijkerk, Morra, Anjum, Ee, Aalsum, Dokkum en Akkerwoude.
Bij R.v.A. Ferwerderadeel 1540 zijn de bezittingen onder Hallum en Westernijkerk in handen van zijn vrouw Auck Mercla en haar tweede man Wyger Feytsma(4-33, 15-19, 15-20, 15-34, 16-31, 16-34 en 35-36).
Bij R.v.A. Leeuwarderadeel 1540 worden als bezitters van het land te Finkum vermeld zijn kinderen: Tsalinck en Taeck Mockumma en ook volgens B.B.100b hebben Taecke Mockema kinderen in 1543 bezit in Finkum.
Hij had misschien te Leeuwarden onwettige zoons met de naam Mockema n.l Gosse Taeckes, Wyger Taeckes en Jan Taeckes (zie HvF 16703-317 d.d. 8-7-1589); zij procederen over de erfenis van zijn dochter Taeck Mockema.
Gosse Mockema en zijn vrouw, Jantien Jacobsdr, worden genoemd als lidmaten te Leeuwarden ca.1581. Gosse wordt genoemd 1591/1592 als cipier op het blokhuis te Leeuwarden en Wyger Mockema was deurwaarder

bij het Hof van Friesland in 1585; Gosse en Wyger worden in 1589 genoemd als erfgenamen van hun broer Jan; Wyger had als kinderen Jantien, Engel en Laurents Mockema.
Taecke was gehuwd met Auck Tjallingsdr van Jellinga, ook Auck Mercla, overleden n 1540, dochter van Tjalling van Jellinga en Luts van Feytsma.
Zij hertrouwde met een Wyger van Feytsma (bij R.v.A 1511 genoemd op Feytsmastate bij Hallum). Zie ook N.O. I-172.
Uit het huwelijk met Taecke:

1 **Tjalling van Mockema**, volgt onder B-VI-b.
2 **Luts van Mockema,** Non in Sion.
3 **Doedt van Mockema**, Non in Foswert.
4 **Taeck van Mockema**, overleden Emden 7 jan 1573.

HvF 16689-161 d.d.1540: Taeck als weduwe van Lieuwe van Beyma.
HvF 16690-120 d.d. 20-1-1551: Taeck, weduwe van wijlen Mr. Lieuwe van Beyma, procedeert voor haar kinderen bij voornoemde Lieuwe tegen Mr. Tjalling van Riemersma, curator over deze kinderen.
Recesboek FRD 4 d.d. 18-7-1569: haar zoon Lieuwe Beyma zegt dat zijn moeder in 1557 voor hem land te Achlum heeft gekocht.
HvF 16703-195 d.d. 4-2-1589: onderzoek naar de goederen die Taeck Mockema aan haar zoon Lieuwe heeft nagelaten.
HvF 16703-317,396 d.d. 8-7-1589 en 30-10-1589: Gosse Taeckes en Wyger Taeckes (onwettige zoons van haar vader ?) contra Sjoerd en Lieuwe Beyma, beiden voor een derde deel erfgenamen van Taeck Mockema.
Taeck was gehuwd (1) met Lieuwe Sjoerds van Beyma, overleden 1539/1540, zoon van Sjoerd Lieuwes van Beyma en Catharina van Bockema.
Mr. Lieuwe van Beyma was heerschap te Arum.
OFO II-299 d.d. 12-11-1520: huwelijksvoorwaarden voor zijn eerste huwelijk met Frouck van Camstra, waarbij de ouders van weerskanten worden genoemd.
HvF 16481-214 d.d. 18-3-1539: hij procedeert vanwege zijn kinderen bij Frouck met zijn zwagers Wigle en Wytze Camstra tegen Homme van Camstra.
Taeck is getrouwd v 1556 (2) met Hessel van Aysma, geboren Marrum 1527/1528, overleden 1 aug 1592, begraven Leeuwarden, Jacobijnerkerk, zoon van Schelte van Aysma en Tjets van Aesgema.
HvF 16691-105v d.d. 14-12-1556: Mr.Hessel Aysma voor zijn vrouw Taeck contra Jelger Feytsma.
HvF 16691-146 d.d. 16-12-1557: Mr. Hessel Aysma en zijn vrouw Taeck Mockema contra Jelger Feytsma te Hallum.
In 1568 als balling eerst naar Groningen en dan naar Emden, maar in 1577 terug in Friesland.

HvF 16700-98 d.d. 18-12-1582: Dr.Hessel van Aysma, president van het Hof, wegens zijn overleden vrouw Taeck, en Lieuwe van Beyma, en anderen als eisers.
Dr. Hessel van Aysma was president van het Hof van Friesland 1580-1587.

A-VI-a. Juw van Mockema, overleden 28 mrt 1566*, begraven Dokkum, zoon van Popcke van Mockema (A-V-b) en Tieth van Sjoerda.
Hij woonde 1565/1566 te Dokkum.
HvF 16690-156 d.d. 4-5-1551: Juw Mockema als volmacht voor Popcke Mockema contra de abt van Dokkum.
HvF 16691-182 d.d. 4-9-1556: Juw van Mockema contra Reynthie Folckerts, grietman van Dongeradeel.
HvF 16692-162 d.d. 28-2-1561: Anna Feytsma, weduwe Frans van Humalda, voor zich en voor haar kinderen procedeerde over het bezit van een sate tegen de broers Botte en Julius.
HvF 16692-278 d.d. 13-3-1562: Frans Canters als man van Geel van Humalda contra de broers Botte en Juw (zie ook GJB 1978-79).
HvF 16693-14 d.d. 5-10-1565: Juw Tjaerts Mockema te Leeuwarden contra Juw Mockema te Dokkum.
HvF 16693-74 d.d. 24-1-1566: Juw Mockema te Dokkum contra Dirck Dircks, olderman aldaar, en Jan van Coelen.
Juw was gehuwd met Lisck van Heringa, geboren ± 1525, overleden 1584, 59 jaar, dochter van Eelcke van Heringa en Womck van Jongema.
Uit dit huwelijk:

1 **Eelcke van Mockema**, overleden n 1580.

In 1572 genoemd als grietman van Dantumadeel.
Genoemd bij P.I. 1578 met bezit te Metslawier.
HvF 16698-251 d.d. 22-4-1580: Er wordt door inwoners van Rinsumageest geprocedeerd tegen personen met belangen in Dantumadeel, onder wie Eelcke.
HvF 16701-50 d.d. febr.1585: de stad Dokkum contra Eelcke Mockema van Metslawier en zijn zuster Womck; zij worden veroordeeld tot betaling.
Conscr.Ex. te Emden: Hij staat met zijn vrouw op de lijst van de in 1580 uit Friesland uitgeweken personen met de vermelding van overlijden.
Hij stierf kinderloos. Eelcke was gehuwd met Auck van Herema, afkomstig uit Tzum, overleden n 1588, dochter van Wigle van Herema en Gerlant Hoytesdr Uninga van Hoytema.
Zij wordt in 1580 met haar man genoemd in Emden.
HvF 16702-33 d.d. 18-5-1586: haar schoonzuster Womck procedeert tegen haar.
HvF 16702-100 d.d. 5-10-1586: Auck Herema te Tzum, weduwe Eelcke Mockema, contra Womck Mockema en Roelant van Achlen.

HvF 16703-167 d.d. 18-12-1588: schoonzuster Womck, erfgenaam van Eelcke, procedeert tegen haar.

2 **Womck van Mockema**, overleden 26 mrt 1605*, begraven Ferwerd.

HvF 16698-251 d.d. 22-4-1580:er wordt door inwoners van Rinsumageest geprocedeerd tegen personen met belangen in Dantumadeel, onder wie Womck en haar man Roelant.

HvF 16701-173 d.d. 27-9-1585: Meus Jacobs van Ternaard procedeert tegen Womck van Mockema.

HvF 16702-33 d.d. 18-5-1586: Womck van Mockema te Emden procedeert tegen haar schoonzuster Auck Herema.

HvF 16702-100 d.d. 5-10-1586: Auck Herema procedeert tegen haar en haar man Roelant.

HvF 16703-91 d.d. 30-9-1588: Roelandt van Achelen en Womck zijn vrouw contra Julius van Mockema.

HvF 16703-167 d.d. 18-12-1588: Womck als erfgenaam van haar broer Eelcke contra zijn weduwe Auck Herema.

Leeuwarden Hyp.boek GG-1-4v d.d. 24-4-1589: Roland van Achlen en Wompk van Mockema, echtelieden alhier, hebben op 24-4-1589 een schuldvordering van 130 dalers ter zake verkoop van twee vierjarige hengsten op Idtsen Grevynck alhier.

HvF 16703-290 d.d. 18-6-1589: Willem Rooswinckel te Alckmaer contra Womck en haar man te Metslawier en contra Auck Herema, weduwe van Eelcke Mockema. Zij worden samen veroordeeld tot betaling van 400 goudguldens.

T327-1769 en T5-2850: Het Bonifatiusconvent te Dokkum had in 1529 een schuld aan haar grootouders Popcke en Theet. Womck, huisvrouw van Roelant van Achelen, mede-erfgenaam van wijlen haar vader Juw Mockema, verkoopt aan Bjuck van Cammingha, weduwe van Goffe van Aebinga, de jaarlijkse huuropbrengst van goederen van dat klooster (1581).

Na het overlijden van Womck verkocht dochter Aldegonda de Mockama-stins in Dokkum (GsvD,173).

Womck was gehuwd met Roelant van Achelen, overleden Antwerpen 2 aug 1611*, begraven Ferwerd 13 aug 1611.

Grietman van Dantumadeel (1572) en Hennaarderadeel (1576).

HvF 16704-80 d.d. 1-6-1590: Julius van Meckema te Holwerd contra Rolant van Achlen en Womck van Mockema te Metslawier. Hij woonde later met zijn vrouw op Camminghastate bij Ferwerd (al in 1511 in bezit van de Mockama's en bij P.I. 1578 in zijn bezit).

3 **Tieth van Mockema**, Zij is jong overleden.

4 **Popcke van Mockema**, Hij is jong overleden.

Waren de kozakken in Ternaard?

EEN OPZIENBARENDE VONDST OP ECKAMA STATE

Douwe.A. Zwart (douwe.zwart@tele2.nl)

Eckema State te Ternaard in 2001

Een mysterie

Jan de Haan, mr. timmerman-aannemer in Ternaard krijgt in jan. 1929 opdracht om een blauwdruk te maken voor het uitvoeren van een 'nij foarein' voor de oude kop-hals-rompboerderij van de familie Tjipke Jans Westra en echtgenote Antje Westra-Hiemstra, aan de voet van de oude Ternaarder zeedijk. De bouwtekening wordt door de gemeente goed gekeurd en zal door bouwbedrijf de Haan uit Ternaard in luxueuze stijl worden uitgevoerd.

Echter de indeling zal weer traditioneel worden, een gang met aangrenzende vertrekken, waaronder een 'pronkkeamer' en een 'diggelkast' tussen

twee bedsteden. Dat de bewaarde blauwdruk interessant is, blijkt wel omdat de tekening niet alleen de nieuwe situatie laat zien maar ook de oude (bestaande) toestand.

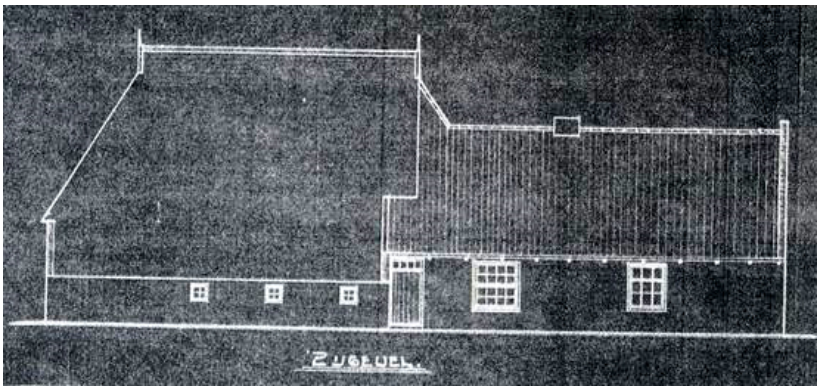

"Us heit hat 'm makke, ús pake koe net tekenje", aldus een 'pakezizzer'.
Het blijkt dat het een kop-hals-romp is van een ouder type dan doorgaans (nog) op het platteland te vinden is, waarbij de roedeverdeling anders is. De blauwdruk laat twee vensters zien, één met een roedeverdeling van 9, de ander met een verdeling van 16. In de keuken hing volgens overlevering "de tsjettel noch boppe it iepen fjoer". Destijds de laatste boerderij in Ternaard met een open vuur in de keuken.

In 1932 is de oude schuur aan de beurt, deze zal niet worden afgebroken maar zal door vader en zoon De Haan worden opgeknapt en verbouwd, met name het dak en achtermuur bevinden zich in slechte staat.

Zoon Ype bevindt zich boven in de schuur, vlak onder de rietkap. Hij geeft zijn ogen goed de kost. Waarachtig, daar kon wel eens wat liggen! Wat kan dat nu toch zijn, er even naar toe kruipen. Voorzichtig gaat Ype er naar toe. Alsjemenou! Een stoffig klein kruikje, wel wat beschadigd, maar toch, het is een kruikje. Hij leest het opschrift, 'Japansche Zaky'.
Een hele ontdekking, temeer daar de schuur oud is en de plaats in de volksmond als 'Kosakkepleats' bekend staat. Dit moet de schoolmeester zien en al snel wordt het verhaal van de Russische kozak geboren, die gevochten heeft tegen de Fransen. Volgens overlevering moeten hij en zijn maten de toenmalige eigenaar gedwongen hebben om zijn schuur af te staan om erin te kunnen overnachten! De eigenaar had immers geheuld

met de bezetter! Hij was notabene 'volksrepresentant', een vertegenwoordiger des volks, onder de Franse bezetting.
De Russische kozak, voormalig eigenaar van de kruik, moet behoord hebben tot de bereden cavalerie van de czaar.
De oude kruik lag als gepensioneerde dus sinds de Franse tijd onaangeroerd onder de rietkap. Een tastbaar stukje historie. Wat een verhaal. Geweldig! Vraag is, dateert de kruik daadwerkelijk uit de Franse tijd? Was de kruik van een kozak?

In oktober 2004 gaat een zoon van Ype de Haan vol verwachting met de kruik naar het Princessenhof in Leeuwarden. De museummedewerkers zijn juist bezig met een expositie over door particulieren ingebrachte voorwerpen. Voorwerpen waar een verhaal aan vastzit. Deze tentoonstelling zal in december worden geopend. Een kunstexpert neemt de kruik ter hand en leest het opschrift. "Een mooi kruikje, waar komt deze vandaan?"
Zoon Piet vertelt het verhaal van de kozak dat in Ternaard de ronde deed en dat zijn vader de kruik onder een dikke stoflaag en spinnewebben onder de rietkap had gevonden tijdens verbouwings- en herstelwerkzaamheden aan de oude schuur van Eckama state.
Het is even stil, de expert bekijkt de kruik nauwkeurig, "de kruik dateert niet uit de Franse tijd maar is ouder, uit circa 1780".
Niet gemaakt in Rusland, Frankrijk of Duitsland, maar in Japan, gemaakt in opdracht van de Hollanders. Wat zat er in, wodka van de kozak? Nee Japanse zaky, dat is rijstwijn.
De kruik is met de Japanse rijstwijn naar Holland gekomen. Deze 'ouwe jongen', heeft dus heel wat van de wereld gezien. Hierdoor is het verhaal van de kozak ongeloofwaardiger geworden maar niet helemaal ondermijnd.
De kruik kan later gebruikt zijn als wodkafles. Het is best mogelijk dat er kozakken in de schuur ingekwartierd zijn. De eigenaar kan gedwongen zijn tot medewerking. Jan Cornelis Posthumus, boer op Eckama state was immers een sympathisant van de Fransen.
Bewezen is dat de kruik niet uit de Franse tijd dateert, maar ouder is, maar kan later wel in het bezit gekomen zijn van een kozak, in dienst van czaar Alexander 1 van Romanov (regerend vorst van 1801-1825)
Of de kruik wel of niet in het bezit was van een kozak blijft de vraag.

Diefstal op Eckama state (1)

Het is stil op Eckama state, iedereen is in diepe rust. Hoor...er wordt ergens tegen de buitendeur geramd. Bam, bam. Nogmaals probeert de inbreker de zware houten deur te forceren. Gelukkig de grendels begeven het, wat een opluchting. Hup en nu snel naar binnen. Waar staat dat bed ook al weer?
Verdorie, het is hier ook aardedonker. Eigenlijk zou hij een kaars moeten opsteken maar dat vindt hij toch wat te gevaarlijk, het moet natuurlijk niet opvallen. Even goed kijken, ja waarachtig daar staat het mooie bed. Dat heeft hij altijd al willen hebben. Met uiterste krachtinspanning sleept hij het bed naar buiten. Zo en nu snel weg wezen!
Romke Klazes geniet niet lang van zijn nieuwe bed. Gestolen goed gedijt blijkbaar toch niet. Hij wordt opgepakt en het hele geval gaat weer terug naar Jan Kornelis Posthumus, bewoner van de Eckama state.

Eigenaren en bewoners van Eckama

Eigenaren:		Bewoners:
1511	Geert Doeser, Nes, Teka Wyger	Enne Eckama
1685	Catzius Levius	Jenne Jans
1708	Gijsbert Catzius	Cornelis Clasen
1714		Michiel Jans
1740	Jan Catzius	Cornelis Posthumus
1748	Wed. Bgm S.W. Osinga	
	Fiscaal Schrader	
1768	Dr. T. Osinga	
	Havenmeester te Dronrijp	
1778	Jan Cornelis Posthumus	zelf
1818	Erven J.C. Posthumus	Jouke G. Wiersma
1828	Sake Bokkes Postmus	zelf
1850	Sieds Sakes Posthumus	Kornelis Posthumus
	Antje Sakes Posthumus	
1856	Jan Schippers	
1881	Kinderen Schippers	
?	Dr. Sybren Schippers	
1911	Rense Walings Meulenaar	zelf
1926	Waling Gooitzens Meulenaar	zelf
1929	Tjipke Jans Westra	zelf
?	Klaas Westra CS	Klaas Westra
1950	Jan Tjipkes Westra	zelf
1960	Anna Westra en haar man	Eeltje Borger
	Eeltje Borger	

1966	Kornelis Rensma	zelf
1996	Durk Verbeek	zelf

Rond 1700 is de boerderij 66 pm groot, sinds 1778 is het grootste deel van het land verkocht en heeft Jan Cornelis Posthumus nog maar 18 pm en het huis en hornleger in bezit. Hij werd in 1795 volksrepresentant, vertegenwoordiger van het volk in de Franse Tijd. Hij is mennist en bezat in 1788 liefst 2 koeien, 3 rieren en 4 paarden!
Na 1800 hoort bij het huis nog maar 2 pm grond.

Bronnen:
1. Aantekeningen van Gosse Kingma, Aantekeningen van Douwe de Boer, Register van den Aanbreng, 1511, Stemcohier, 1685, Floreencohieren, 1700-1858, Vijf speciën, 1788, Bouwvergunningen, 1929-1979, Kadaster 1832.-aanwijzende tafels, naamregisters, leggers en kaarten.
Met dank aan de families de Haan/Rensma/Verbeek

MONOGRAFIE OVER ORGELMAKER T.P. KLIMSTRA VERSCHENEN

Over Taeke Pieters Klimstra (1858 – 1945), in de periode 1893 – 1938 als orgelmaker werkzaam vanuit Wierum en Metslawier, was tot voor kort vrijwel niets bekend. Die leemte is opgevuld door een onlangs verschenen monografie (32 bladzijden), uitgegeven als donateurspublikatie van de Stichting tot behoud van het Nederlandse Orgel (Elburg), waarin zijn leven en werk naar de huidige stand van kennis wordt beschreven. Dit alles wordt voorafgegaan door een introductie in de orgelgeschiedenis van Gereformeerd Noord Friesland na circa 1880 (met daarbij ook aandacht voor de wat eerder in de Wâlden werkzame collega Rense Ypes Groustra).
De auteur (Victor Timmer) zal in een volgende nummer van *De Sneuper* beknopt ingaan op de werkzaamheden van Klimstra en Groustra, die plaatsvonden in een tijd dat veel Gereformeerde kerken voor het eerst een pijporgel aanschaften; door de krappe beurs betekende dat dikwijls de aankoop van een (historisch vaak interessante) *occasion*.
Van bovengenoemde monografie is nog een aantal exemplaren beschikbaar. Belangstellenden kunnen deze bestellen via dhr. J. Sjoukema (Stichting Organum Frisicum), tel. 058-2161161 of dhr. M. Seijbel (Stichting tot behoud van het Nederl. Orgel), tel. 0525-681486.

HET VINCENTIUSGEBOUW VAN 2004 IN DE KONINGSTRAAT,
100 JAAR EERDER EEN BOERDERIJ BEWOOND DOOR FAM. SAPE TERPSTRA.

J. van Klaarbergen (j.v.klaarbergen@hotmail.com)

Op onderstaande familiefoto: de ouders Detje en Sape Terpstra met hun kinderen staand van links naar rechts
Jeltje (mijn grootmoeder, ze was gehuwd met Wiebe van Klaarbergen), Tjitske en Brechtje en zittend Dirk, Geeltje en Froukje.
De foto moet omstreeks 1902 genomen zijn.
Vader Sape Terpstra was een zoon van Dirk Wybes Terpstra en Jeltje Pieters Westra en is geboren op 6 april 1849 te Brantgum.
Moeder Detje de Vries was een dochter van Tjipke Jans de Vries en Tjitske Tjerks Prins en is geboren op 12 april 1854 te Hantumhuizen.
Ze zijn gehuwd op 18 mei 1876 in Westdongeradeel.
Op 14 mei 1884 verhuizenden ze van Betterwird naar de Koningstraat in Dockum waar Sape een zogenaamde melktapperij had. Een boer midden in het hart van Dokkum, je kunt het je nu amper meer voorstellen. Zie de foto hiernaast.

Familiefoto ± 1902 van fam. Sape Terpstra

Detje kwam op 3 febr.1914 te overlijden.
Hierna volgde een boedelscheiding en daaruit bleek dat Sape 8 koeien molk. De melk van deze koeien ventte hij destijds uit in Dockum, zijn beroep was dan ook niet boer maar melktapper, daarnaast was hij nog koetsier voor dokter Van Kleffens.
Sape verhuisde aanvankelijk naar het Zuiderbolwerk in Dokkum maar woonde later in Ee waar hij is overleden op 23 okt.1920.
De melktapperij is in 2004 verbouwd en de gevel is aangepas,t dit pand is nu het Vincentiusgebouw, het staat naast de voormalige Middenstands-bank.
En zo is er weer een mooi pand gerenoveerd en toegevoegd in ons mooie Dokkum van nu.

Voormalige melktapperij/boerderij

Opmerkingen of aanvullingen van harte aanbevolen door de auteur, op: j.v.klaarbergen@hotmail.com.

VRAAG

Op verzoek van Tresoar ben ik bezig om de kentekenregistratie van Friesland (A-1, A-2, etc.) in een database onder te brengen die vervolgens op het Internet geplaatst zal worden. Tresoar zoekt naar foto's van deze auto's of andere interessante gegevens. Het gaat over de periode 1906-1949, enkele tienduizenden kentekens. T. Wierstra (www.wierstra.net)

HINDERWET VERGUNNINGEN DOKKUM 1875 – 1917

Eimert Smits (eimert.smits@hetnet.nl)

Evenals heden ten dage was ook in de periode van 1875 tot ca 1917 de toepassing van de hinderwet van 2 juni 1875, zoals vastgelegd in de Staatscourant no. 95, vaak een heet hangijzer. Aan de ene kant ging het om de vooruitgang van de middenstand door middel van modernisering en aan de ander kant waren er de omwonenden die bezwaar maakten tegen deze vernieuwing en of tegen de oprichting van een nieuw bedrijf.

> Hinderwet 2 july 1875:
> Het is verboden inrichtingen, welke daarbuiten schade, gevaar of hinder kunnen veroorzaken, zonder vergunning op te richten, in werking te brengen, in werking te houden, uit te breiden of te wijzigen, enz. enz.

De Gemeenteraad en B&W en in een enkel geval zelfs de Gedeputeerde Staten van Friesland moesten het maar zien te klaren. Een oplossing vinden met de wet in de hand is vaak geen oplossing. Het is veel meer een kwestie van afwegen en proberen alle partijen genoegdoening te geven.
Wij zullen enkele gevallen bekijken in bovengenoemde periode en ook duidelijk maken dat er niet altijd een goede oplossing mogelijk is.

We beginnen met het geval van Ebbing Hermanus Kiestra, die in 1883 van Sexbierum naar Dokkum verhuisde. Hij was gehuwd met Wytske Jans Boersma. Hij was grutter van beroep en had een stoomgrutterij aan de Koornmarkt A196. Dit pand was in 1860 verbouwd tot grutterij door Reinder Pieters Westra en in 1876 verkocht aan E.H. Kiestra. (In dit pand was later meer dan 100 jaar later PD-automaterialen gevestigd) Hij diende begin 1880 een verzoek in bij de Gemeente om verlenging van het besluit van Gedeputeerde Staten van Friesland van 14 November 1879, no. 12 om , gedurende een proeftijd van 6 maanden, zijn stoomgrutterij te mogen stoken met steenkolen i.p.v. met turf.
Een bezwaar werd ingediend door alle bewoners van de panden aan de Koornmarkt, Oostersingel en Breedstraat. Zij voerden aan dat, als dit door mocht gaan, hun panden minstens 500 gulden in waarde zouden zakken en dat tevens de verf van hun woningen met een zwarte vette laag zou worden bedekt. Ook bracht men in dat de dagelijkse uitgestalde goederen op de Breedstraat zullen worden vervuild. Het financiële voordeel van één

individu mag volgens hen niet opwegen tegen de financiële nadelen van vele anderen.

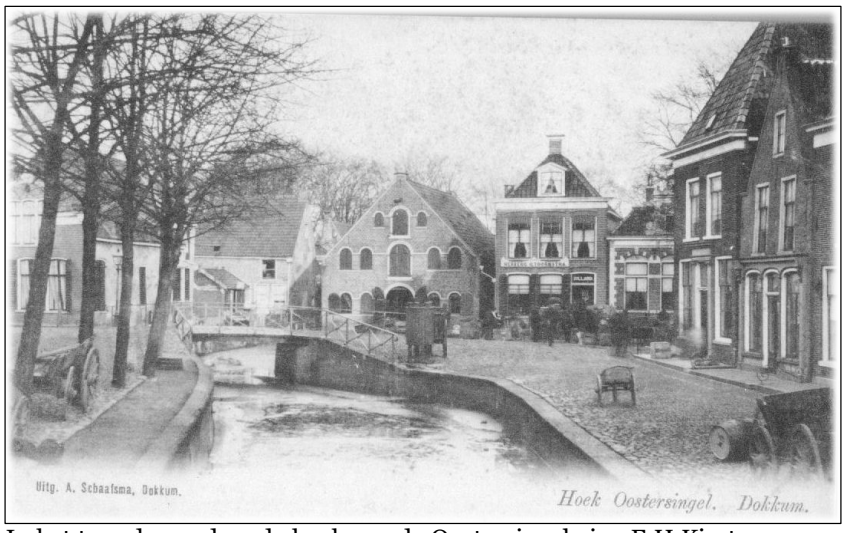

In het tweede pand op de hoek van de Oostersingel ging E.H.Kiestra wonen in 1883 en daar achter aan de Oostersingelzijde stond de grutterij.

Mocht er toch besloten worden de vergunning te verlenen, dan wil men bedingen dat er een mand op de schoorsteen komt, die wel de rook maar niet de vetstof en roet doorlaat. Om hun bezwaar extra te benadrukken wordt er een vel papier toegevoegd met daarop 29 handtekeningen.
Het blijft een slepende kwestie want op 1 september 1881 wordt er weer bezwaar ingediend, omdat er voor één jaar als proef nogmaals een vergunning verleend wordt.
Dit bezwaar – nu ondertekend door 19 omwonenden – voert als hoofdtoon aan dat: de uitwerpselen van de schoorsteen niet alleen hun regenwater zal verontreinigen, maar dat het ook hinderlijk en schadelijk is voor de gezondheid. Zelfs bij ongunstigen wind kunnen de bleeken niet gebruikt worden. Ook zullen de panden in waarde dalen. Er wordt nog een milde regel toegevoegd met de mededeling dat het niet de bedoeling is om dwars te liggen, maar men vindt een financiële opoffering beter dan de nadelige gevolgen voor iedereen. Buiten dit schriftelijke protest, verschijnt er niemand ter hoorzitting, zodat de zitting op voorgeschreven tijd en plaats ’s middags om zes uur gesloten wordt.

De vergunning wordt na verlenging van een jaar nu definitief en we vinden geen nadere aantekeningen over protesten. Wel moet er een kap op de schoorsteen. Ook over de genoemde gevolgen wordt niet meer gesproken. Viel het allemaal wat mee misschien?

Ons tweede geval gaat om geluidsoverlast. Er wordt 2 juni 1873 een verzoek tot vergunning van het "oprigten ener kagelmakerije" door Watze Kraak ingediend voor het pand Keppelstraat D119, kad. A1530 en A1531.

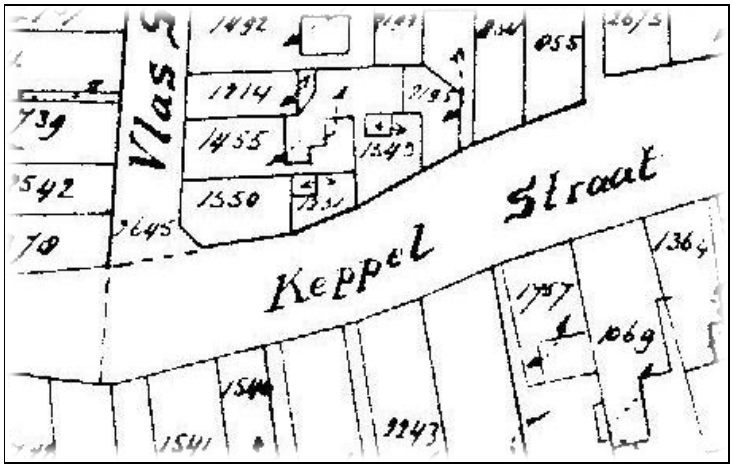

Bezwaar ingediend door Wibren Keuning, handelsreiziger te Dokkum, die meldt dat hij niet zoozeer tegen het verlenen der vergunning is, maar dat hij gaarne zou zien, dat de vergunning niet anders wierd verlengd dan onder voorwaarde dat bij ziekte van een naastwoonende, het veel gedruis veroorzakende werk wordt gestaakt, om zo de zieke niet te hinderen. (veel panden hadden maar een enkelsteens muur en vaak stond er een deur of raam open, zodat het voorstelbaar is dat er veel lawaai ontstond, red.)
Door B&W wordt de vergunning verleend met inderdaad de aantekening, dat er rekening mee gehouden moet worden als er iemand erg ziek is.
Het is ons niet gebleken of dit door Wibren gevraagd werd voor eigen belang of dat het mededogen was voor anderen in de buurt.

Een duidelijk bezwaar tegen oppervlaktewater vervuiling komen we meermalen tegen als het gaat om lozing op het Nauw. Het Nauw, een welbekend water dwars door de stad, werd gebruikt voor zowel scheepvaart als voor afvoer en lozing van vuilwater.

Nu is vuil water een begrip wat bij de één wel en bij de ander niet speelt, maar in dit geval denk ik dat er wel degelijk een reden is om te protesteren.
Naast het huisvuil was er industrievuil wat in het Nauw terecht kwam, we denken hierbij aan het vuile water (sop) van de wasserij, water en bloed van de slagerijen, zout en vuil van de vellebloterij, alles kwam in het Nauw, waar het door natuurlijke stroming in de grachten kwam en daar erg verdund werd om afgevoerd te worden, uiteindelijk naar zee.
Er waren in de periode 1875 tot ca 1917 nogal wat aanvragen (ca 20) tot vergunning van "koe- en paardeslagterijen". We zullen ze niet allemaal opnoemen, maar van twee willen we even iets meer zeggen.
De eerste gaat om een op te richten slagterij (dd 7-4-1886) aan de Keppelstraat. Dit pand, eigen aan Boersma en Ozinga, is later afgebrand.
Het bezwaar wordt ingediend door H. J. Boorsma en anderen. Zij maken bezwaar tegen vuil, water en bloed dat weggeschrobd wordt, maar zo gebrekkig dat een gedeelte onder de woning van de bezwaarmakers zal vloeien, (een goede riolering was er nog niet, red.) en men is bang dat dat ongedierte zal aantrekken. Tevens denkt men dat er stankoverlast ontstaat, waar men, als eenmaal de vergunning is verleend, niets meer tegen doen kan. De afstand naar de gracht bij de Woudpoort is voor dit soort afval te lang. Op de door de Gemeente gehouden hoorzitting kwam niemand opdagen, toch trokken B&W zich het gemotiveerde bezwaar aan, temeer daar door belangrijke middenstanders het bezwaar mede ondertekend was. Het kwam hier niet tot een vergunning.

Eind 19e en begin 20e eeuw was een periode van verbeteringen en toepassingen van nieuwe dingen; zo kwamen de gas- en de benzinemotor erg in gebruik. Hiervoor was een vergunning nodig van B&W en werd de voorgeschreven regelgeving gevolgd. Ettelijke hoorzittingen werden gehouden en bijna allemaal zonder aanwezigheid van de bezwaarmakers, hoe vreemd, daar men toch wel schriftelijk bezwaar indiende.

Zo ook diende vaak het bezwaar bij de oprichting en/of verlenging van een bakkerij. Bij de inrichting en het gebruik van een gas- of benzinemotor was brandgevaar vaak de angst van de omgeving. Men was nog erg onwennig met dit verschijnsel en aan preventieve brandbestrijding deed men niet – de investeringen waren in verhouding meestal groot- zodat de omwonenden protesteerden en de verhoogde brandschadepremies wilden verhalen op de desbetreffende middenstander. (vaak kon men uit armoede de verhoogde premies ook niet betalen, red)
Een enkele keer werd er een beperkende maatregel opgegeven of was een bouwkundige aanpassing noodzakelijk, zoals een dubbele muur of het laten vervallen van ramen.

De term “gasmotor” wordt algemeen gebruikt in de energiewereld, maar is misschien een wat ongelukkige benaming gezien de verscheidenheid aan motoren die met deze term wordt aangeduid. Deze term geeft voornamelijk aan dat de machine een gasvormige brandstof gebruikt. In latere jaren werd dat aardgas.

Als laatste hebben we voor die tijd nog een speciaal geval:
Het is 15 Augustus 1904 als in de namiddag Burgemeester Doederus de Vries, aangewezen door het gemeente bestuur, om drie uur zitting heeft genomen in het Gemeentehuis om het verzoek van Gerardus Kijlstra, koopman te Dokkum te behandelen.

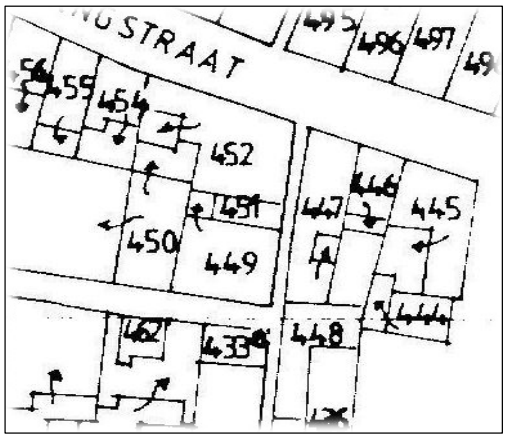

Gerardus wil in het pand C41, kadastraal A1859 (uit A452) in de Oldemansteeg een bergplaats inrichten van vodden, bonken (beende-en), oud ijzer en soortgelijke zaken. Hetzij mondeling of schriftelijk kon hiertegen bezwaar worden ingediend en van dit recht is gebruik gemaakt door Gosewinus Heeringa, koopman te Dokkum en eigenaar van de belendende panden (A449) in de Oldemanssteeg. Hij beweert dat de voorgenomen bergplaats hinder en schade aan zijn panden zal veroorzaken. In de eerste plaats door de vuile stank en ten tweede door het ongedierte dat meestal in vodden en bonken huist.
Verder verscheen er niemand om bezwaar te maken. Hoe erg het geweest is weten we niet, maar zeker is dat er wel een bergplaats is gekomen. Niets wijst op extra voorzieningen ter voorkoming van stank en andere overlast.
Een jaar later wordt het naastliggende huis (A1860 =A451) er ook bij getrokken en op deze hoorzitting wordt er geen bezwaar gemaakt, zo worden beide panden van 19m2 nu één bergplaats, dit duurt tot 1906. Gerardus wordt dan eigenaar van de genoemde panden en er wordt verbouwd en samengevoegd met nog een naastligger tot woning met erf. Tegelijkertijd dient Gerardus een verzoek in bij B&W om in het pand A236 aan de Oostersingel (kadastraal A161/A2182) een bergplaats te beginnen in lompen, beenderen, oud ijzer en soortgelijke artikelen. Hij krijgt nu meer tegengas van omwonenden.

De eerste die gemotiveerd naar voren komt is Ljibbe Meijer. Hij woont twee huizen verder en vreest dat de stank der rottende beenderen een nadelige invloed zal hebben op het vet, dat hij als handelaar, op korte afstand onder een afdak op het hem toebehorend en op korte afstand van het perceel gelegen open terrein, heeft opgeslagen.
Jan Fogtelo vreest dat de stank der beenderen de lucht in zijn aangrenzende timmerwinkel zal bederven en hij daarom de deur der werkplaats steeds gesloten zal moeten houden.
Antonius Osinga vreest hetzelfde voor zijn nieuwe timmermanswerkplaats op korte afstand onlangs gebouwd met hoge en beweegbare ramen. Frische lucht zal daarom niet kunnen worden binnengelaten.
Taeke van der Meij heeft hetzelfde bezwaar voor zijn timmerwinkel en keuken op korte afstand van het perceel.
Cornelis Liezenberg heeft zijn slachthuis op korte afstand van het perceel en vreest dat het vleesch der geslachte dieren door de stank der beenderen spoedig zou bederven. Bovendien zou een muizen- en rattenplaag voor de omgeving te vrezen zijn.
Simon Bottinga, koopman in boter en kaas en fijne vleeswaren, vreest dat de stank der beenderen en de bedorven lucht uit het perceel hinder en schade zal doen aan zijn handelswaar, die hij heeft opgeslagen in een bergplaats op korte afstand en hij geen frische lucht meer zal kunnen toelaten.

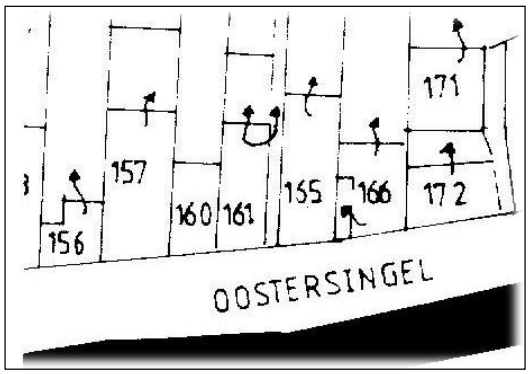

Foeke Edema vreest hinder van stank voor zijn woning en winkel op 10 meter afstand van het perceel.
Jan Brouwer, vreest voor stank in zijn veestalling op korte afstand, hinderlijk zoowel voor mens als dier, en vooral ook voor ongedierte uit de beenderen, alsmede een te verwachten rattenplaag, terwijl ook door de lompen zeer zeker wandluizen zullen worden overgebracht.
Als laatste verscheen nog Jacob Boorsma, lid der firma Boorsma en Wijngaarden, die er op wees, dat een dergelijke bergplaats naast hun pakhuis - pas nieuw gebouwd - voor parfumeriën, wollen goederen, vernickelde en verzilverde artikelen, veel hinder en schade zal veroorzaken, zoowel door de verpeste lucht als door het overlopen van allerlei

ongedierte. Maar niet alleen uit een sanitair oogpunt dient de vergunning te worden geweigerd, z.i. is dat ook nodig op grond hiervan, dat een opkomende straat als de Oostersingel, met haar plantsoen en de vele verfraaiingen en verbouwingen in de laatste jaren, zeker niet gedegradeerd mag worden door een beenderen en lompen bergplaats.
Op welke manier het opgelost is, is niet bekend, wel is bekend dat in datzelfde jaar de Firma Boorsma en Wijngaarden eigenaar van het pand wordt. Was dit een oplossing?
Tot 1982 blijft dit perceel hun eigendom; het is van "huis en steeg" naar "huis met erf van 140m2" in 1930 gesloopt met een herbouw tot pakhuis.

Hoewel er anno 2006 veel meer regeltjes en gebodjes bestaan, voorgeschreven door " Brussel", Rijk- en Provinciale overheden dan in de periode 1875 tot ca1920 blijkt toch dat er geluisterd werd naar bezwaren, natuurlijk niet altijd alleen ten voordele van de bezwaarmakers. Het gebeurde vaak door ook ter plaatse de toestand te beoordelen op praktische zaken. Er blijkt duidelijk een direct contact te bestaan tussen plaatselijke overheid en de bevolking. Het zou ook in deze tijd niet misstaan om de praktijk vaker te toetsen aan de omstandigheid.
Bron:
Dokkum archief 2296/ 2297

MEDEDELING

Op www.graftombe.nl staan nu de indexen van de volgende plaatsen in Dongeradeel: Aalsum, Anjum, Bornwird, Brantgum, Dokkum, Ee algem., Ee kerk, Engwierum, Engwierum kerk, Foudgum, Hantum, Hantumhuizen, Hiaure, Lioessens, Metslawier alg, Morra, Nes kerk, Niawier, Oosternijkerk, Oostrum, Paesens kerk, Raard, Waaxens, Wetzens. Verder van Dantumadeel 4, van Ferweradeel 2 en van Kollumerland 5 dorpen. Via de site kunnen gratis de foto's worden opgevraagd.

VRAAG

In het kader van een onderzoek naar de vroege orgelgeschiedenis (periode circa 1860 – 1940) van de Gereformeerde kerken in Friesland zoek ik afbeeldingen van 'gereformeerde' orgels en kerkinterieur-met-orgel uit *die* tijd. Ook andere gegevens over orgels en orgelmakers met betrekking tot dit onderwerp zijn welkom.
Reacties kunt U richten aan:
drs. V.H.M. (Victor) Timmer, Weth. Iwe Hutstraat 152, 9351 RL Leek, tel. 0594-513839, venjtimmer@wanadoo.nl

KUIERPADEN YN NOARD-EAST-FRYSLÂN

Jan Walda

Kuierjen is yn, dat docht bliken út ‘e plannen dy't troch Landschapsbeheer Friesland makke binne foar in netwurk fan paden yn fiif gemeenten. Dat binne Achtkarspelen, Dantumadiel, Dongeradiel, Ferwerteradiel en Kollumerlân. Op tongersdei 12 jannewaris wie der in foarljochtingsjûn yn 'e Bibliotheek te Dokkum, wêr ‘t aardich wat minsken op ôfkamen. Namens Lânskipsbehear Fryslân joech Teatske van Dalen projectliedster mei digitale bylden en kaartmateriaal útlis. Der wurde sa'n 51 nije kuierpaden wer of opnij oanlein yn de sa krekt neamde gemeenten. It is de bedoeling dat der yn 'e Dongeradielen foarearst trije nije rûtes komme.
1. Dokkum-Holwert, 2. Eastrum-Ie- Tibben, 3. Anjum -Tibben-Ie.
Fierder binne der nog mear plannen dy 't op priemmen steane. Troch de ruilferkaveling yn 'e santiger jierren binne der neist inkelde dy 't bewarre bleaun binne, ek in soad âlde tsjerke- en rinpaden weiwurden. Wy tinke dat net ien fan harren dy 't har der doe dwaande mei hâlden tocht hawwe sil dat der letter wer sa 'n belangstelling foar komme soe. De tiid liket der ryp foar te wêzen want de minsken rinne wer folle mear, mooglik dat ek it 'Nordic Walking' rinnen der ta helpt.
Undersyk fan de C.H.N. te Ljouwert hat útwiisd dat 67% fan de ûnderfrege persoanen, neist dy fan 5-10 kilometer, leafst in tocht fan 15 km rint, dat jout wol oan dat it rinnen yn ‘e lift sit. Der fan útgeande dat 5 km 'een uur gaans is' sa as it op âlde kaarten oanjûn is, liket der in bulte belangstelling foar te wêzen. Foar de boeren oer waaans lân de paden komme, sil der in finansjele fergoeding komme moatte. Ek wurde der garânsjes ôfjûn foar oerlêst benammen as der fee yn it lân rint.
Yn totaal giet it oer 400 kilometer kuierpaden, wêrfan ‘t 40 km giet oer boerehiemen yn de fiif gemeenten. Alles is nei te lêzen op www. landschapsbeheerfriesland.nl. It leit foar de hân dat der in goede bebuording komt, mei klapstekjes, en hjir en dêr in picknickbankje. It sil ek fêst in opstekker wêze foar it toerisme yn ús kontreien, werby ‘t kamping-pronkkeamers en oare akkomodaasjes der ek foardiel fan ha kinne.
It bysûndere lânskip fan Noard-East-Fryslan mei syn eigen wearden en fiergesichten is unyk yn Nederlân. Mei in goede promoasje en stipe fan alle organisaasjes kin it in oanwinst wêze foar de hiele omkriten. Wat Nijewier-Wetsens oangiet, it paad rûnom de Wetsumer terp soe in foarbyld west ha kinne foar de plannen dy 't no ûntwikkele wurde. Mooglik soe der foar in echte Kleasterpaadrûte fan Sion te Nijewier en fan it Kleaster Weerd te Moarre ek nochris wat betocht wurde kinne mei buorden en in dúdlike bewizering en útlis. Dit as oantinken oan de tiid fan sa'n lyts tûzen jier lyn.

EEN OUD KERKENPAD

Reinder Tolsma (reinder.tolsma@home.nl)

Een van de paden in het project “Historische Paden in Noordoost Fryslân”, in het artikel hiervoor beschreven, betreft een oud Kerkenpad tussen Wierum en Lioessens. In een uitvoerige studie naar de financiële haalbaarheid van het herstel en de gedeeltelijke nieuwe aanleg van dit pad deden schrijver dezes, Gerrit de Jong en Doede Douma in 2000 onderzoek naar de cultuurhistorische waarde van het kerkenpad. Andere onderdelen van de studie waren maatschappelijke uitvoerbaarheid, natuurkundige en recreatieve waarde en juridische aspecten. Hieronder volgt een kort verslag van het onderzoek.

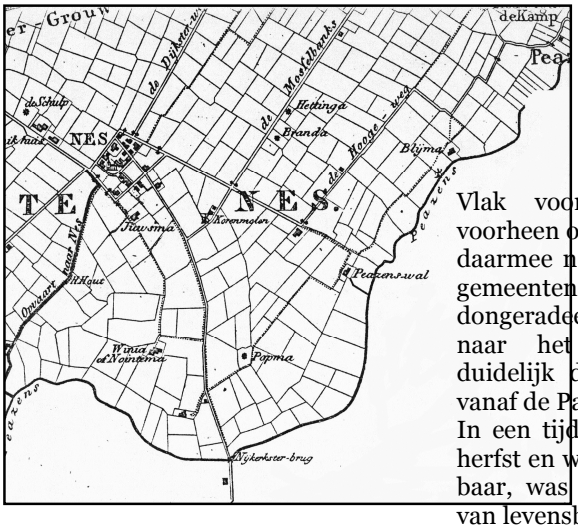

Kaartmateriaal

Op de kaart van Schotanus-Halma uit 1718 is reeds een pad te zien vanaf Nes richting de Paesens. Vlak voor deze oude rivier, voorheen ook Donge(r) geheten en daarmee naamgever van de beide gemeenten Oost- en West-dongeradeel, buigt dit weggetje af naar het zuiden. Tevens is duidelijk de opvaart te zien die vanaf de Paesens richting Nes liep. In een tijd van slechte wegen, in herfst en winter vrijwel onbegaanbaar, was een dergelijke opvaart van levensbelang voor een dorp.

De (voormalige) rivier de Paesens was in die tijden dan ook een belangrijk vaarwater, gebruikt door (beurt) schepen voor het vervoer van allerlei waren richting Dokkum. In het geval van de opvaart naar Nes is ook belangrijk dat Nes een korenmolen bezat, de molenaar zal de opvaart zeker gebruikt hebben voor de aan- en afvoer van graan; de opvaart liep vrijwel recht naar de molen toe en is nog hedentendage in het landschap te herkennen als een brede sloot. Terzijde dient opgemerkt dat de bestaande Opvaart naar Nes pas na 1800 is gegraven en door oude Nessemers nog steeds als “Nije Feart” bestempeld wordt. Deze Opvaart begint vlak na

Bollingawier en loopt tot in het dorp Nes. Op die plaats stond voorheen ook een molen, inderdaad: Nes was rond 1890 twee molens rijk!

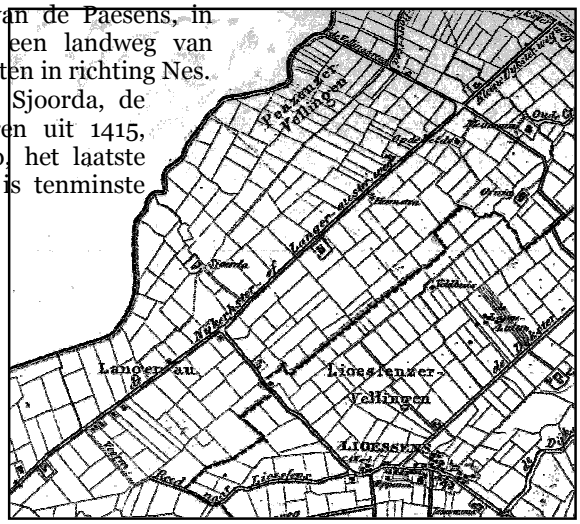

Aan de andere kant van de Paesens, in Oostdongeradeel, liep een landweg van Lioessens recht het westen in richting Nes. Bij de overoude State Sjoorda, de eerste berichten dateren uit 1415, hield deze landweg op, het laatste stuk naar de Paesens is tenminste niet getekend.
De Eekhoff-kaart uit 1853 (West-) en 1855 (Oostdongeradeel) laat dezelfde weg van Nes naar de Paesens zien: het eerste stuk heet nu Kostverloren en is enkele jaren geleden geasfalteerd als fietspad. Het tweede deel heet nu de Meinsmawei en het laatste stuk is een landweg tot aan Peazenswal. Daar komt het pad uit op een ander pad dat helemaal vanaf de Nijkerksterbrug langs de boerderijen aan deze kant van de Paesens naar Moddergat loopt. Aan de Oostdongeradeelster kant is het pad weer tot aan Sjoorda getekend al loopt ook hier een pad vanaf halverwege de Langgrousterwei langs Sjoorda naar Paesens.

Mondelinge overlevering

Hoewel het kaartmateriaal niet kan aantonen dat er ooit een Kerkenpad liep van Wierum over Nes naar Lioessens, zijn mondelinge bronnen daar heel zeker van. Hoelang een dergelijk pad daar al heeft gelopen, weet niemand meer, volgens de algemene gedachte was het er “altijd” al.
De gedachten gaan terug naar de kloostertijd toen in deze regio meerdere kloosters bestonden, Weert te Morra en Sion te Niawier bijvoorbeeld, die vele Uithoven bezaten, ook wel Monnikhuizen genoemd. Het verkeer van monniken van de Uithof te Nes naar het klooster Weert, beide van de orde der Premonstratenzers, kan langs dit pad plaatsgevonden hebben.
Van twee mensen weten we uit de eerste hand dat zij (en/of hun voorouders) gelopen zijn langs het in dezen bedoelde Kerkenpad. Klaas Mollema van Nes, geboren rond 1920, heeft zijn dorpsgenoten meerdere malen verteld dat zijn voorvaderen ’s zondags van Nes naar de Kerk der

Afgescheidenen te Lioessens gingen. Ze liepen dan over het hiervoor geschetste voetpad vanaf Nes richting Lioessens en staken bij Pasenswal met een bootje de Paesens over.
De tweede persoon is Keimpe de Jong, geboren rond 1860. Hij is 97 jaar oud geworden en vertelde rond 1950 aan dorpshistoricus Krine Boelens, in die tijd bezig met "Nes, in doarp yn 'e Dongeradielen", vele verhalen over het leven in het dorp Nes. Op bladzij 68 van dit boek vertelt hij van inwoners van Nes die het in de eigen hervormde kerk niet meer konden vinden en naar rechtzinnige dominees in de omgeving gingen om daar hun geestelijk voedsel te halen, in dorpen als Ee, Rinsumageest en Lioessens:
"...De âldste ynwenner fan Nes, nou goed njuggentich, mei it noch skoan heuge, dat hja nei Ljussens giene, by Peazenswâl (Meinsma's pleats) oer it wetter en dan by Sjoarde lâns. Dat roun út Nes wei rjucht op Ljussens oan..."
In Oosternijkerk is nog bekend dat er een pad liep vanaf Sjoorda naar de Paesens, verhard met straatstenen, en dat er bij de Paesens een Opslag was gesitueerd. Hier brachten de boeren vanaf de Langgrousterwei, langs Sjoorda, hun produkten als bieten en aardappelen naar de Opslag. Daar werd het per korf afgewogen en in schepen geladen. Dit gebeurde onder toeziend oog van een handelaar of agent: elke korf een streepje! Er was niet alleen afvoer maar ook aanvoer zoals zand, turf, hout enz. tbv de boeren. De gebruikers van het pad moesten hiervoor betalen en met dat geld kon (in gedeelten) een klinkerweg en de kademuur aangelegd en onderhouden worden. In 1918 werd het "Waterschap Sjoorda" opgericht die deze weg verwierf en moest onderhouden. In de vijftiger jaren is dit waterschap opgegaan in het grote Waterschap Oost- en Westdongeradeel waarna de landweg vanaf Sjoorda is verkocht aan enkele grondeigenaren die het gebruikten als toegang tot hun percelen. Het stuk van de Langgrousterwei naar Sjoorda is door de gemeente aangekocht en verhard met asfalt. De kademuur bestaat niet meer, de staat van onderhoud was dusdanig dat deze enkele jaren geleden afgebroken is. Het pad bestaat ook niet meer, het is verwijderd en de grond is bij de percelen bouwland getrokken.

Schriftelijke bronnen
In de notulenboeken van de Afgescheiden Gemeente Anjum-Lioessens, deze gemeente had sinds 1851 een kerkje aan de westkant van Lioessens, wordt een enkele keer melding gemaakt van gemeenteleden die in Nes en Wierum woonden:
"Gesproken over menschen te Wierum die ook aan deze gemeente zijn maar ook niet (altijd) ter kerke komen" (2-7-1868)
"Gesproken om in overdenkeng te nemen omtrent een andre plaats voor de koffiedrinkers" (5-11-1885, voor koffiedrinkers uit Nes en Wierum ?)

“Deden de broeders ouderlingen verslag van hunne reis te Wierum en hoe zij het bevonden hadden en dat de vereeniging tusschen leden der gemeente wel veel te wenschen overliet” (11-3-1886)
Helaas ontbreken de lidmatenboeken en de notulenboeken noemen niet de woonplaats wanneer mensen belijdenis deden om tot de gemeente te worden toegelaten maar vergelijking met de Bevolkingsregisters leverde het volgende (onvolledige) rijtje namen op:

7-10-1870	David de Jong en zijn vrouw Tjitske van Wierum
26-8-1881	Rensche Akkermans van Wierum
20-3- 1885	Klaas Buwalda van Nes (familie van K. Mollema hiervoor)
19-6-1885	Bote de Jong van Wierum
29-4-1889	Pieter Buwalda en zijn vrouw Aaltje de Jong van Wierum

Nog duidelijker wordt het wanneer in 1892 de Afgescheidenen met de Dolerenden opgaan in de Gereformeerde Kerken in Nederland. Dan laten de Wierummers en Nessemers zich van Lioessens overschrijven naar de in 1887 in Nes opgerichte Gereformeerde Kerk: Ljisk Buwalda, Klaas Buwalda, Sijke Buwalda-Brandsma van Nes en David de Jong, Bote de Jong, Engeltje Jongeling, Kornelis de Jong en Tjitske Westerhof van Wierum. Daarmee komt er een einde aan het gebruik van dit pad als Kerkenpad maar het zal nog vaak gebruikt zijn als (voet)verbinding tussen Nes en Lioessens, immers het alternatief is een lange omweg over Oosternijkerk of over Paesens-Moddergat.

Conclusie
Concluderend kan gesteld worden dat in ieder geval tussen 1866 en 1892 dit pad is gebruikt als Kerkenpad voor mensen uit Wierum en Nes die de Afgescheiden kerk te Lioessens bezochten, maar dat mogelijk al eerder gebruik is gemaakt van dit pad door mensen die ds. De Cock in Ulrum bezochten of ds. Warmolts in Ee. Dat laatste is niet hard te maken omdat bekend is dat de schippers van Paesens ook wel mensen met het schip naar Ulrum vervoerden. Verder was “in reis mei de bolderwein” ook mogelijk, bijvoorbeeld naar een doopdienst van ds. Langhout in Anjum, maar dan moest men in het bezit zijn van paard en wagen en dat waren de meeste van deze kerkgangers niet.

Herstel van het pad
In 2005 werd er een hooghout geslagen over de Paesens in het kader van Historische Paden. Daarnaast werd het pad ten westen van de Paesens tot aan de Meinsmawei van houtsnippers voorzien en kreeg het pad ten oosten van de Paesens een betonlaag. Helaas niet langs het oude tracé bij Sjoorda langs maar ongeveer 100 meter zuidelijker. Het nieuwe pad voorziet in een behoefte en is ook opgenomen in het Fiets Netwerk NOF. (Knooppunten)

INHOUDSOPGAVE

66	Redactioneel	O.F. Vos
66	Bestuurlijk	J. de Jager
67	Ledennieuws	G. Bouma
	Genealogie	
69	Genealogie Katsma	D. Douma
77	Aan de hand van Catharina Schrader	H. Zijlstra
82	Kwartierstaat Antje van der Zee	O.F. Vos
86	Hongaarse jongen in Oudeschoot	D. Deuzeman
	Persoonsbeschrijvingen	
84	Favoriete voorouder: Henderika Heyerman	J.Broersma-Haaijer
	Streekgeschiedenis	
96	Eerste uitgevers prentbriefkaarten Dokkum, 3	E. Smits, F.A. zn
100	Thomas pelmolenaar en zijn schoonmoeder	P. de Haan
102	Adellijke geslachten, “Mockema”, deel 2	S. Wierstra
109	Kozakken in Ternaard?	D.A. Zwart
114	Vincentiusgebouw in de Koningstraat	J. van Klaarbergen
116	Hinderwetvergunningen, Dokkum 1875-1920	E. Smits
123	Kuierpaden yn Noardeast Fryslân	J. Walda
124	Een oud kerkenpad	R. Tolsma
	Bronnenuitgave	
88	Geregistreerde schepen in Westdongeradeel	J. Meijer
	Varia	
75	Verschenen: In grazige weiden...	H. Aartsma
87	Errata	diverse
113	Verschenen: Monografie T.P. Klimstra	V. Timmer
68/115/122	Vragen	diverse
83/85/95/101/122	Mededelingen	diverse

In De Sneuper nummer 80, september 2006, onder voorbehoud:

Kwartierstaat (gedeelte) Lammert Nammens Osinga	E. Smits
Genealogie Jacob Jans, alias de Oostindiër	D. Douma
Adellijke geslachten rond Dokkum, Mockema, deel 3	S. Wierstra
De laatste stelp te Ee	D.A. Zwart
De orgelmaker Taeke Pieters Klimstra	V. Timmer
Grietje stal wat linnen en Klaaske kocht het op	P. de Haan
Aanstelling veldwachter J.A. de Vries, 1889	E. Smits